

Anni Kiiskinen
Susanna Reunanen

”JOTKUT ON SAANU KASVAA
LAITOKSESSA, MÄ OON SAANU
KASVAA PARIKANNIEMESSÄ”

Nuorten kokemuksia sijaishuoltoajasta Parikan-
niemen lastenkodissa

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Joulukuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	<p>Opinnäytetyön päivämäärä</p> <p>19.11.2015</p>
<p>Tekijä(t)</p> <p>Anni Kiiskinen Susanna Reunanen</p>	<p>Koulutusohjelma ja suuntautuminen</p> <p>Kansalaistoiminta ja nuorisotyö</p>
<p>Nimeke</p> <p>”Jotkut on saanu kasvaa laitoksessa, mä oon saanu kasvaa Parikanniemessä”. Nuorten kokemuksia sijaishuoltoajasta Parikanniemen lastenkodissa.</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lastensuojelulaitokseen muuttavalla lapsella tai nuorella on yleensä vaikeita kokemuksia taustallaan, jolloin sijaishuoltoapaikan tulisi tarjota sijoitetuille korjaavia ja eheyttäviä kokemuksia. Sijaishuoltoapaikasta saattaa osalle sijoitetuista tulla jopa koti, jossa saatetaan viettää iso osa lapsuudesta. Miten sijaishuollossa asuvat kokevat sijaishuoltoapaikkansa entä onko sijaishuoltoapaikan toiminta vastannut lapsen tai nuoren tarpeisiin?</p> <p>Tämän opinnäytetyön tilaaja on Parikanniemen lastenkoti ja tutkimuksen kohderyhmä koostui lastenkodin kuudesta entisestä asukkaasta. Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytimme teemahaastattelua aineistonkeruumenetelmänä. Halusimme selvittää, miten lastenkodista poislähteneet nuoret olivat kokeneet sijaishuoltoaikansa. Lisäksi halusimme saada tietoa siitä, mitkä tekijät Parikanniemessä kannattelivat nuoria sijaishuoltoaikana ja mahdollisesti myös sen jälkeen.</p> <p>Sijaishuoltoaika Parikanniemessä koettiin erittäin positiivisesti. Kaikkien (n=6) haastateltavien mielestä sijoittaminen Parikanniemeen oli ollut hyvä ratkaisu ja monet kokivat Parikanniemen enemmän kodikseen, kuin laitokseksi. Sijaishuoltoaikana nuoria kannattelivat erityisesti ihmissuhteet ja varsinkin omaohjaajasuhde. Toinen merkittävä kannatteleva tekijä oli nuorten kokemus lastenkodin kodinomaisuudesta. Lastenkodissa esiintynyt kiusaaminen puolestaan nousi eniten negatiiviseen sijaishuoltokokemukseen vaikuttavana tekijänä.</p>	
<p>Asiasanat (avainsanat)</p> <p>Lastensuojelu, sijaishuolto, huostaanotto, kokemus</p>	
<p>Sivumäärä</p> <p>48 + 2</p>	<p>Kieli</p> <p>Suomi</p>
<p>Huomautus (huomautukset liitteistä)</p>	
<p>Ohjaavan opettajan nimi</p> <p>Hanne Salovaara-Pitkänen</p>	<p>Opinnäytetyön toimeksiantaja</p> <p>Parikanniemen lastenkoti</p>

DESCRIPTION

	<p>Date of the barchelor's thesis</p> <p>19.11.2015</p>
<p>Author(s)</p> <p>Anni Kiiskinen Susanna Reunanen</p>	<p>Degree programme and option</p> <p>Civic Activities and Youth Work</p>
<p>Name of the barchelor's thesis</p> <p>“Some have had to grow up in an institution, I got to grow up in Parikanniemi”. Young people’s experiences of living in Children’s Home in Parikanniemi.</p>	
<p>Abstract</p> <p>Children moving into a child welfare center have usually experienced some hardships and difficulties, so the substitute care should provide a healing experience. For some of the children, the substitute care placement might become a home where most of the childhood is spent. How do children who are placed in substitute care experience it and how does the institution meet the needs of the children?</p> <p>The research was conducted for Children’s Home in Parikanniemi and the target group consisted of six former residents at the child caring institution in question. Our thesis is a qualitative study where the data was collected through theme interviews. We wanted to find out how young adults who have already left the center experienced it. We also wanted to obtain information about the factors that gave support to the youngsters during and after their stay.</p> <p>The time at the child caring institution in Parikanniemi was mainly seen as a positive experience. Everyone who participated in the research (n=6) saw the placement as a good decision, and many of the interviewed saw the place more like a home than an institution. The research showed that the homelike atmosphere and the employees at the center, especially the personal instructors, contributed to the feeling of a positive experience. The factor with the most negative impact was the bullying that sometimes took place.</p>	
<p>Subject headings, (keywords)</p> <p>Child welfare, foster care, custody, experience</p>	
<p>Pages</p> <p>48 + 2</p>	<p>Language</p> <p>Finnish</p>
<p>Remarks, notes on appendices</p>	
<p>Tutor</p> <p>Hanne Salovaara-Pitkänen</p>	<p>Bachelor's thesis assigned by</p> <p>Children’s Home in Parikanniemi</p>

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	LASTENSUOJELU SUOMESSA.....	2
2.1	Lastensuojelun asiakkuus	2
2.2	Avohuollon tukitoimet.....	3
2.3	Huostaanotto ja sijaishuolto.....	4
2.4	Jälkihuolto.....	6
3	SIJAISHUOLTO LASTENSUOJELULAITOKSESSA	7
3.1	Nuorten kokemuksia sijaishuollosta	7
3.2	Laitos sijaishuoltopaikkana	8
3.3	Ihmissuhteet sijaishuoltoaikana	9
3.4	Parikanniemen lastenkoti sijaishuoltopaikkana.....	11
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	12
4.1	Tutkimusongelmat	12
4.2	Aineistonkeruumenetelmä	13
4.3	Aineistonkeruuprosessi	14
4.4	Aineiston analyysi	15
5	TUTKIMUSTULOKSET	17
5.1	Nuorten kokemukset sijaishuoltoajasta Parikanniemen lastenkodissa	17
5.1.1	Kokemus kodista.....	17
5.1.2	Turvallisuus ja rutiinit lastenkodissa	19
5.1.3	Eläinten, luonnon ja harrastusten merkitys.....	22
5.1.4	Lastenkodin työntekijät.....	24
5.1.5	Ihmissuhteet sijaishuoltoaikana	29
5.1.6	Itsenäistymisvaihe ja lastenkodista lähteminen	33
5.2	Sijaishuoltoaikana kannatelleet tekijät	36
5.2.1	Ihmissuhteet	36
5.2.2	Kodinomaisuus	37
6	POHDINTA	39
6.1	Tulosten pohdinta	39
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset	43
	LÄHTEET	46

LIITTEET

1 Tutkimuslupa

2 Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Suomalaisessa lastensuojelujärjestelmässä huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen ovat äärimmäisiä ja viimeisiä keinoja lapsen turvallisen kasvuympäristön ja kehityksen mahdollistamiseksi. Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Vuonna 2013 sijaishuoltoipaikka on ollut Suomessa yli 10 000 lapsen ja nuoren koti (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinninlaitos 2014). Koska huostaan otettujen määrä Suomessa on näinkin suuri, on merkityksellistä tutkia laitosten toimintaa, sekä lasten ja nuorten kokemuksia omasta sijaishuoltoajasta.

Tutkimukset osoittavat lastensuojelun olleen merkityksellistä sijoitetuille lapsille ja nuorille. Lastensuojelulaitoksessa saatetaan viettää pitkiäkin aikoja, jolloin sijaishuoltoipaikasta tulee väistämättä osa sijoitetun lapsuusmuistoja ja moni saattaa kokea lastensuojelulaitoksen jopa kodikseen. Lastensuojelun merkityksellisyys sijoitettujen nuorten elämässä osoittaa aiheen tutkimisen ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi. Nuorten kokemukset sijaishuoltoapaikoista antavat arvokasta tietoa laitoksille ja kasvattajille. (Vario ym. 2013, 5.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimme nuorten kokemuksia sijaishuoltoajasta Parikanniemen lastenkodissa. Haastattelimme tutkimukseemme lastenkodin entisiä asukkaita, joiden sijaishuoltoaika on jo päättynyt. Halusimme saada selville, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet entisten asukkaiden sijaishuoltokokemukseen Parikanniemen lastenkodissa, sekä millaiset tekijät olivat merkittäviä positiivisten ja kannattelevien kokemusten syntymisessä. Tutkimusongelmamme ovat:

Millaisia kokemuksia lastenkodin entisillä asukkailla on sijaishuoltoajasta Parikanniemen lastenkodissa?

Millaiset tekijät ovat kannatelleet lastenkodin entisiä asukkaita sijaishuoltoaikana ja sen jälkeen?

Opinnäytteemme tilaaja kokee tutkimuksen olevan tarpeellinen ja ajankohtainen oman toimintansa tarkastelun ja kehittämisen näkökulmasta. Lastenkodissa oli herännyt tarve saada palautetta omasta toiminnasta entisten asukkaiden kokemusten valossa. Aiemmat palautteet on työntekijöiden mukaan saatu ainoastaan yksittäisten kohtaamisten

kautta. Tutkimuksemme tulosten avulla lastenkoti saa merkittävää tietoa siitä, kuinka toimintaa tulisi jatkaa, jotta sijaishuoltokokemukset Parikanniemen lastenkodista olisivat sijoitetuilla mahdollisimman positiiviset.

2 LASTENSUOJELU SUOMESSA

2.1 Lastensuojelun asiakkuus

Suomessa lastensuojelullisia toimenpiteitä säätelee vahvasti ja tarkasti lastensuojelulaki. Sen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (Lastensuojelulaki 1/2007.) Lastensuojelua toteutetaan aina lapsi- ja perhekohtaisesti ja lain periaatteet edellyttävät lastensuojelullisten toimenpiteiden olevan asiallisia ja hienovaraisia (Lastensuojelulaki 4/2007). Lapsen etu on kaiken toiminnan lähtökohtana ja sitä arvioivat lastensuojelun työntekijät lastensuojelulain mukaisesti.

Lastensuojelutarpeen taustalla on usein erilaisia elämäkriisejä ja koettelevia olosuhteita, jotka johtavat lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen. Perheen voi ajaa umpikujaan esimerkiksi vanhempien parisuhdeongelmat, lapsuudessa ja vanhemmuudessa tapahtuneet muutokset, tilapäinen uupumus tai yllättävät kriisit. (Bardy 2013, 73.) Riittämätön vanhemmuus, päihteiden väärinkäyttö, sekä vanhempien jaksamattomuus ovat tutkimusten mukaan merkittäviä asiakkuuden alkamisen syitä. Harvoin huostaanoton taustalta löytyy vain yksi syy – perheen ongelmat ovat yleensä monimuotoisempia. (Heino 2009, 64–65.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus tai kun ryhdytään kiireellisiin lastensuojelullisiin toimenpiteisiin (Lastensuojelulaki 27/2007). Lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisen jälkeen sosiaalityöntekijän on selvitettävä lapsen ja perheen lastensuojelullisten toimenpiteiden tarve. Selvityksessä sosiaalityöntekijä arvioi lapsen huoltajien tai muiden lapsen kasvatuksesta vastuussa olevien henkilöiden kasvatusmahdollisuuksia, sekä sen hetkisiä lapsen kasvuolosuhteita. (Lastensuojelulaki 27/2007.) Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelutarpeen selvitys vii-

pymättä, kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian esille tulosta (Lastensuojelulaki 26/2007).

Lastensuojelun järjestämisen tulisi aina perustua asiakkaalle räätälöityyn asiakassuunnitelmaan. Näin ollen sosiaalihuoltolain 7§:n mukaan jokaiselle lastensuojeluasiakkaalle on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma. Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata muun muassa sijaishuollon tarkoitus, tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle sekä hänen vanhemmilleen. (Saastamoinen 2010, 81, 83.)

2.2 Avohuollon tukitoimet

Lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen asiakkuuden jatkuessa on lastensuojelulain periaatteiden mukaisesti aloitettava avohuollon tukitoimet (Lastensuojelulaki 4/2007). Avohuollon tukitoimilla pyritään lapsen ja perheen elämäntilanteen paranemiseen ja kuntoutumiseen. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus järjestää näitä tukitoimia. Avohuollon tukitoimia voivat olla muun muassa perhetyö, tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta, vertaisryhmätoiminta tai muu lapselle tai perheelle yksittäin räätälöity toiminta. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2015.) Lapsi tai perhe voidaan sijoittaa myös väliaikaisesti kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, jos tilanteen arvioidaan korjaantuvan nopeasti (Lastensuojelulaki 37/2007).

Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat kaksinkertaistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tämän ilmiön taustalta löytyy useita syitä, kuten esimerkiksi kasvanut lastensuojelun tarve ja lisääntynyt raportointi lasten pahoinvoinnista. Lisäksi yhteiskunnalliset lapsiperheen tilanteeseen vaikuttavat tekijät liittyvät usein elinkeino- ja ikärakenteiden muutoksiin, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeuksiin, sekä sosioekonomisiin edellytyksiin. (Heino 2009, 53–54.)

Suomessa lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuonna 2013 kaiken kaikkiaan 88 795 lasta ja nuorta. Uusia asiakkaita näistä oli 43,3 prosenttia. Tilastot kertovat sen olevan kaksi prosenttia enemmän kuin vuonna 2012. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2014.)

2.3 Huostaanotto ja sijaishuolto

Huostaanotolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle huostaan otettuna ja siihen liittyvällä sijaishuoltoa koskevalla päätöksellä. Huostaanottoa pidetään lastensuojelun järeimpänä keinona ja siihen ryhdytään vain, jos lapselle järjestetyt avohuollon tukitoimet ovat olleet riittämättömät. Jos huostaanoton kriteerit täyttyvät, lapsella on oikeus tulla huostaan otetuksi ja sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus järjestää lapsen kehitystä edistävä ja tarpeita tukeva sijaishuoltopaikka. (Saastamoinen 2010, 22.)

Huostaanoton kriteereistä säädetään lastensuojelulain 40§:ssä. Huostaanoton kriteerit on jaettu kahteen ryhmään sillä perusteella, johtuuko huostaanotto lapsen omasta käyttäytymisestä vai kasvuoloissa olevista puutteista. (Saastamoinen 2010, 23.) Lapselle tulee järjestää hänen oman etunsa mukainen huostaanotto ja sijaishuoltopaikka, jos

1. huomataan puutteita lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä

tai

2. jos lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai tekee muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla rinnastettavalla käyttäytymisellään.

3. Jos lastensuojelulaissa 7 luvussa määritellyt avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia tai mahdollisia lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi, tai jos tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi

tai

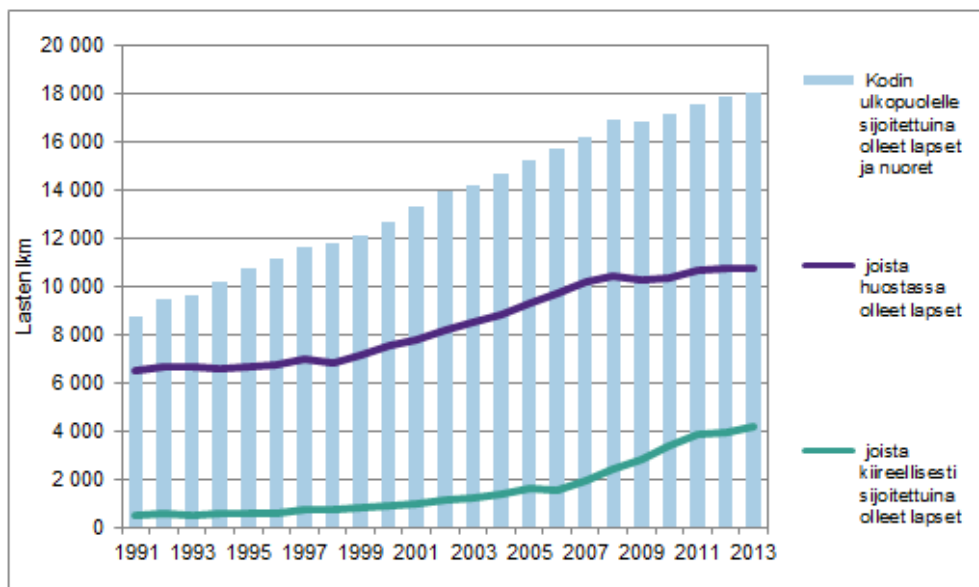
4. jos sijaishuollon arvioidaan olevan lastensuojelun keskeisten periaatteiden mukaisesti lapsen edun mukaista.

(Lastensuojelulaki 40/2007.)

Huostaanoton kriteeriksi riittää lapsen terveydelle tai kehitykselle vakava uhka. Huostaanotto voidaan ja tuleekin näin ollen tehdä ennen kuin lapsen terveyden osoitetaan jo vaarantuneen tai kehityksen viivästyneen. Näiden perusteiden tulee kuitenkin olla todellisia ja konkreettisesti selitettävissä. (Saastamoinen 2010, 24.)

Vuonna 2013 yhtä lasta kohden tehtiin 1,7 lastensuojeluilmoitusta. Nämä ilmoitukset koskivat kaikkiaan 64 471 lasta. Kiireellisten sijoitusten määrä kasvaa vuosi vuodelta ja vuonna 2013 Suomessa tehtiin yhteensä 4 202 kiireellistä sijoitusta. Kodin ulkopuolelle puolestaan oli vuoden aikana sijoitettuna 18 022 lasta ja nuorta, joista hieman yli puolet oli poikia. Huostaan otettujen lasten määrä oli 10 735 vuonna 2013, mikä pysyi suunnilleen samana edellisvuoteen verrattuna. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2014.)

*Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1991–2013**

**Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisesti sijoitettuihin että huostassa olleiden lukumääriin. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2014.)*

Lastensuojellisten toimenpiteiden kohdistumisessa tietyn ikäisiin lapsiin on nähtävissä selkeä yhteys. Lastensuojelun asiakkaaksi tullessaan lapset ovat usein alle 3-vuotiaita, kun taas huostaanotto kohdentuu erityisesti murrosikäisiin. (Heino 2009,

62.) Gilliganin (2000, 269) mukaan ikäjakauma sijoitettavilla lapsilla on nykyään suurempi ja käyttäytymisen häiriöitä on enemmän kuin aikaisemmin (Reinikainen 2009, 29).

Kun sosiaalityöntekijän päätöksestä lapsi on otettu huostaan, on hänelle lastensuojelun mukaisesti viivytystä järjestettävä sijaishuolto. Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella joko perhehoitona, laitoshoidona tai jollain muulla lapsen edun mukaisella tavalla. (Lastensuojelulaki 83/2007.) Lasten sijoituspolut vaihtelevat: lapsi voi esimerkiksi päätyä monia vuosia kestäväan sijoitukseen perhehoidossa, muutaman vuoden hoitajaksoon laitoshuollossa ja lyhyeen kriisisijoitusjaksoon vastaanottoyksikössä. Lapsi myös saattaa joutua vaihtamaan sijoituspaikkaansa useaan otteeseen. (Heino 2009, 56.)

Lastensuojelun piiriin tulleiden lasten arkea leimaavat monenlaiset muutokset. Lastensuojelun asiakkaaksi tuleminen saattaa tarkoittaa lapselle perherakenteiden muuttamista, asuinpaikan sekä arjen kasvuympäristön vaihtumista. Tämän seurauksena lasten suhteet aikaisempiin ystäviin myös katkeilevat helpommin. (Heino 2009, 63.) Keskeisin periaate lapsen sijoittamisessa kodin ulkopuolelle onkin lapsen yksilöllisten tarpeiden, hänen kehityksensä kannalta suotuisin sekä lapsen edun mukainen sijoittaminen (Saastamoinen 2010, 7-12).

2.4 Jälkihuolto

Lastensuojelun arjessa elävillä nuorilla on usein tavallista haasteellisempi tulevaisuus edessään ja laitostumisesta irtautuminen vie oman aikansa. Nuorelle itsenäiseen elämään siirtyminen on aina uudenlainen muutos. Kotiolojen tukiverkoston puuttuminen sekä sijaishuollon aikana merkityksellisten aikuiskontaktien mahdollinen katkeaminen ovat haastavia tekijöitä omilleen muuttaessa. Nuoren tunne omasta pärjäämisestä joutuu myös koetukselle. (Laaksonen 2004, 7, 11.)

Kun yhteiskunnan on täytynyt puuttua lapsen elämään raskaimmalla mahdollisella tavalla, sen on myös kannettava vastuu lapsesta loppuun saakka. Yhteiskunnan tulee päästää irti vasta, kun nuori on kykenevä pärjäämään itsenäisesti. (Laaksonen 2004, 10.) Suomessa tästä järjestelystä pitää huolen lastensuojelun jälkihuolto, jonka tehtä-

vänä on Känkäsen (2009, 238) mukaan tukea nuoren arjenhallintaa, vastuunottamista omista asioistaan sekä vuorovaikutustaitojen ylläpitämistä sijaishuoltoajan päättymisen jälkeen.

Onnistuneen jälkihuollon perusedellytyksenä on nuoren itsensä kokema tuen tarve, sekä halukkuus ottaa sitä myös vastaan. Jälkihuoltosuunnitelma laaditaan yhdessä nuoren, sosiaalityöntekijän, huoltajien, sekä sijaishuoltopaikan työntekijän kanssa. Tällä suunnitelmalla pyritään takaamaan nuorelle luotettava verkosto, jonka puoleen nuori voi tarvittaessa kääntyä. (Känkänen 2009, 238.) Konkreettisia jälkihuollon tukitoimia ovat esimerkiksi huolellinen siirtymävaiheen valmistelu, asumiseen ja talouteen liittyvät tukitoimet, psykososiaalinen tuki, sekä koulutus- ja työelämään liittyvät tukitoimet (Laaksonen 2004, 16).

Lastensuojelulain mukaan jälkihuollosta vastaa sosiaalihuollon vastaava toimielin. Jälkihuolto on järjestettävä myös lapsen ollessa sijoitettuna avohuollon tukitoimena ja kun sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on sijoituksen jälkeen ollut viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Kaikissa tapauksissa jälkihuolto päättyy kuitenkin silloin, kun nuori täyttää 21 vuotta. (Lastensuojelulaki 75/2007.)

3 SIAISHUOLTO LASTENSUOJELULAITOKSESSA

3.1 Nuorten kokemuksia sijaishuollosta

Sijaishuoltoaika käsittää lukuisia erilaisia osa-alueita ja tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten ajatuksiin ja kokemuksiin omasta lastenkotiajasta. Sijaishuoltoaika voidaan kokea monin eri tavoin ja kokemukset harvemmin ovat täysin mustavalkoisia. Esimerkiksi Vario ym. (2013, 17) kokoaman raportin mukaan nuorten kokemukset lastensuojelun merkityksestä heidän elämässään oli valtaosalla nuorista lähinnä positiivisia. Nuoret kokivat lastensuojelun tukitoimien auttaneen heitä pääsemään elämässä eteenpäin ja lastensuojelun rooli nähtiin tässä olennaisena väliin tulleena tekijänä. Lastensuojelulliset toimenpiteet olivat katkaisseet nuorten ongelmakierteen ja mahdollistaneet muun muassa itsenäistymisen sekä turvalliset kasvu- ja elinolot.

Myös Jahnukaisen (2004, 41) tutkimuksen mukaan koulukotinuorten sijoituskokemuksen yleissävy oli valtaosalla myönteinen, vaikka sijaishuoltoajasta esitettiinkin paljon kritiikkiä. Nuoret, joiden sijoituksesta oli kulunut pidempi aika, olivat tyytyväisempiä sijaishuoltoaikaansa. Sijaishuoltoajasta kulunut pidempi aika antaa perspektiiviä tarkastella omia sijaishuoltokokemuksia laajemmin.

3.2 Laitos sijaishuoltopaikkana

Sijoituspaikalla ja – ympäristöllä on suuri merkitys lapsen fyysiselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille (Kalland 2004, 136). Lastensuojelun tavoitteena on ensisijaisesti järjestää pidempiaikaisissa sijoituksissa lapselle perhehoitoa (Saastamoinen 2010, 11), sillä Stowall & Dozierin (2000) mukaan sijaisvanhemmat pystyvät paremmin takaamaan lapselle pysyvien ja turvallisten kiintymyssuhteiden muodostumisen. Kiintymyssuhteiden muodostumisen kannalta varhaisten hoivakokemusten lisäksi lapselle ovat tärkeitä myös torjumis- ja hylkäämiskokemuksia korjaavat ja korvaavat kokemukset. (Kalland 2004, 136.)

Jos perhehoitoon sijoittaminen ei ole lapsen hoidon vaativuudesta tai muista syistä johtuen mahdollista, tulee lapsi sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Sijaishuoltoa järjestäviä laitoksia ovat koulukodit, lastenkodit, nuorisokodit, vastaanottokodit sekä muut näihin rinnastettavat laitokset, kuten esimerkiksi laitosluvan saaneet ammatilliset perhekodit. Lastensuojelulaitoksen määrittely laitokseksi on tärkeää ja tarkkaa esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden kannalta, sillä lastensuojelulain mukaan niitä saa soveltaa ainoastaan laitoshuollossa. Suomessa lastensuojelulaitoksia ylläpitävät kunnat, valtio sekä yksityiset tahot. (Saastamoinen 2010, 11.)

Lastensuojelulaitoksesta tulee varsinkin pitkäaikaissijoitetuille lapsille koti. Erityisesti näin tapahtuu silloin, kun lapsi tai nuori kokee laitoksen myönteisesti. Onkin siis äärimmäisen tärkeää luoda mahdollisimman hyvät ja kodinomaiset puitteet laitokseen ja sen ympärille, jotta laitos antaisi mahdollisuuksia sijoitetuille kokea sijaishuoltopaikka myönteisesti. Usein lapset joutuvat viettämään jopa vuosia laitoksessa, ja näin ollen laitostajasta tulee väistämättä osa heidän lapsuusmuistojaan. (Törrönen 1999, 129.)

Jahnukaisen (2004, 23–24) mukaan sijoituksen alkuvaiheet, kuten ensimmäiset päivät ja viikot laitoksessa ovat usein vaikeinta aikaa sijoitetulle. Joillakin nuorilla on esiintynyt esimerkiksi masennusta sijoituksen tuoman muutoksen myötä. Osalla alun vaikeudet ovat kuitenkin kääntyneet myöhemmin jopa myönteisiksi kokemuksiksi ja jälkiseurantavaiheessa sijoitus on koettu loppujen lopuksi hyväksi ratkaisuksi.

Laitoksen arkea säätelevät vahvasti erilaiset rutiinit. Rutiinit nähdään tärkeänä järjestyttä ylläpitävänä tekijänä ja Törrösen (1999, 20) mukaan ne antavat myös mahdollisuuksia hallita käytössä olevaa aikaa ja tehtäviä. Rutiinit antavat vapautta ja energiaa muille toiminnoille. Jotkut saattavatkin kokea lastenkodin huonona sijoituspaikkana juuri tarkkojen sääntöjen puuttumisen tai niistä lipsumisen vuoksi (Laakso & Saikku 1998,106).

Laitosmaailman arkea leimaavat usein myös kiusaaminen ja väkivalta. Tyypillisimmin väkivalta on henkistä väkivaltaa eli verbaalista kiusaamista ja sitä usein pidetään normaalina osana laitosmaailmaa. Nuoret kokevat tärkeäksi, että aikuiset puuttuvat kiusaamistilanteisiin asiaan kuuluvalla tavalla. (Jahnukainen 2004, 37.) Myös pahojen tapojen oppiminen vanhemmilta sijoitetuilta heikentää nuorten mielestä laitoksen toimivuutta (Laakso & Saikku 1998,106).

3.3 Ihmissuhteet sijaishuoltoaikana

Reinikainen (2009) on tutkinut nuorten kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja havainnut kertomusten punaisena lankana olleen nuorten kokemukset siitä, kuinka heidän tarpeisiinsa sijaishuoltoaikana vastattiin. Sijaishuoltoaikana nuorten itse voimakkaimmiksi kokemiin psykososiaalisiin tarpeisiin vastaaminen oli yhteydessä nuorten tyytyväisyyteen ja myönteiseen kokemukseen omasta sijaishuoltopaikasta. (Reinikainen 2009, 152.)

Lasten ja nuorten tyytyväisyys omaan sijaishuoltoaikaan on yhteydessä koettuihin suhteisiin työntekijöiden kanssa. Työntekijöiden toiminnan ja ominaisuuksien merkitys on kiertämätön, tarkastellaan sijaishuoltopaikkojen toimintaa mistä näkökulmasta tahansa. Nuoret arvostavat työntekijöissä oman persoonan esille tuomista, sekä tunteiden ilmaisemista. Heille on tärkeää, että työntekijät kertoivat itsestään ja omista asi-

oistaan, sekä näyttävät myös oman inhimillisyytensä työssään. (Reinikainen 2009, 55, 148.)

Työntekijöiden roolin merkityksen huomaa olennaisesti myös siihen kohdistuvan kritiikin määrästä. Valtaosa oman sijaishuoltoajan kokemuksiin kohdistuvasta kritiikistä kohdistui lähinnä nuorten ja aikuisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä puutteellisuuden kuulluksi tulemisessa. (Vario ym. 2013, 5.) Heikkisen (2002b) mukaan nuoret kokevat yksilöllisen kohtelun ja työntekijöiden aidon kiinnostuksen osoittamisen nuorta kohtaan tärkeäksi ja kannattelevaksi tekijäksi sijaishuollossa. Nuorten itsetuntoa nostattaa myös tunne siitä, että oli työntekijälle tunnetasolla tärkeä, että työntekijä ”välittää oikeasti”. (Reinikainen 2009, 148.)

Suhde omaohjaajaan muodostuu usein läheisimmäksi työntekijäsuhteeksi nuorelle sijaishuoltopaikassa. Jahnukaisen (2004, 29 – 30) mukaan se voidaan parhaimmillaan nähdä jopa kuntouttavana tekijänä. Omaohjaajasuhteen onnistuminen riippuu olennaisesti siitä, miten omaohjaajan ja ohjattavan väliset kemiat toimivat. Aina persoonallisuuden piirteet eivät kuitenkaan täsmää ja tämä nähdään haittaavana tekijänä läheisen omaohjaajasuhteen syntymisessä.

Perheellä on usein myös suuri merkitys sijaishuollossa eläville lapsille ja nuorille (Laakso & Saikku 1998, 115). Siksi onkin tärkeää, että työntekijät eivät keskity työskentelemään ainoastaan lapsen tai nuoren kanssa, vaan heidän tulee huomioida myös vanhemmat osana yhteistyötä. Työskentely vanhempien kanssa lisää myös lapsen turvallisuuden tunnetta. (Möller 2004, 25.)

On erittäin merkityksellistä ylläpitää ja uudelleen solmia yhteyksiä omaan biologiseen perheeseen sijaishuoltoaikana, sillä toimivat suhteet nuoren ja perheen välillä on todettu antavan tukea sijoitettujen myönteiselle kehitykselle. Myös suhteiden ylläpitäminen omiin sisaruksiin koetaan tärkeäksi. Oja & Virtasen (1997) mukaan esimerkiksi SOS - lapsikylistä itsenäistyneet nuoret olivat pitäneet suurella arvolla sitä, että he olivat saaneet kasvaa yhdessä biologisten sisarustensa kanssa. Arosen (1993) tutkimuksessa laitoshuollossa olleet nuoret olivat kokeneet sisarussuhteet jopa läheisimpinä, kuin suhteet omiin vanhempiin. (Laakso & Saikku 1998, 115.)

Lisäksi Courtney & Barthin (1996, 81) mukaan sellaiset lapset ja nuoret selviytyivät aikuisina paremmin, joiden suhteet perheeseen ja sukulaisiin pysyivät vahvoina sijaishuollon aikana. Vastaavasti lapset, joiden sukulaissuhteet katkesivat, selviytyivät elämässä heikommin. (Reinikainen 2009, 117.)

3.4 Parikanniemen lastenkoti sijaishuoltopaikkana

Parikanniemen lastenkoti sijaitsee Ristiinassa, Saimaan rannalla luonnon läheisyydessä. Lastenkodissa on kolme ikäryhmittäin jaoteltua kotikuntaa: Koivula, Onnentupa sekä Tuulentupa, joissa jokaisessa on 7- asukaspaikkaa 0-18 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Parikanniemessä on myös neljä itsenäistymisasuntoa 18- 21 -vuotiaille nuorille jälkihuoltoa varten. Lisäksi Parikanniemi tarjoaa perhetyön tarpeisiin kaksi perheasuntoa.

Parikanniemen lastenkodissa kasvatus- ja ohjaustyö pohjautuu vahvasti kristilliseen arvomaailmaan. Käytännössä kristillisyyttä näkyy välittämisenä ja huolenpitona sekä kunnioituksena toista ihmistä kohtaan, unohtamatta jokaisen henkilökohtaista vakaumusta ja elämäntavomusta.

Parikanniemessä tehtävässä lastensuojelutyössä pyritään luomaan lapselle ja nuorelle turvallinen kasvuympäristö, jossa lapset ja nuoret saavat virikkeitä arjen toimintaan. Arjen hallinta näkyy turvallisten rutiinien ja erilaisten arkisten toimintojen kautta, joissa yhteisöllisyys ja yhdessä toimiminen ovat keskiössä. Parikanniemessä jokainen lapsi ja nuori nähdään yksilönä, jonka tarpeet huomioidaan persoonakohtaisesti. Työn tavoitteena onkin mahdollistaa lapselle kokemus lapsena olemisesta sekä siitä, että hänet hyväksytään omana itsenään. Lisäksi pyritään kehittämään lasten arvomaailmaa sellaiseen suuntaan, jossa on mahdollisuus ottaa vastuu omasta elämästä sekä eheytyä.

Parikanniemen lastensuojelutyön yhtenä painopisteenä on panostaa laadukkaaseen perushoittoon, johon Parikanniemen periaatteiden mukaan kuuluu aito välittäminen sekä rehellisyys lapsia ja nuoria kohtaan. Selkeillä ja johdonmukaisilla rutiineilla luodaan turvaa sekä tuetaan laadukasta perushoittoa. Lisäksi omaohjaajatyöhön panostetaan ja pyritään takaamaan jokaiselle lapselle ja nuorelle yksilöllistä aikaa juuri heidän yksilöllisiä tarpeitaan varten.

Parikanniemi tekee tiiviisti yhteistyötä lasten ja nuorten lähiverkoston kanssa. Yhteydenpito, sovitut tapaamiset sekä yhteiset tavoitteet lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi ovat Parikanniemen lastensuojelutyön tavoitteita. Lisäksi jälkihuolto on iso osa lastensuojeluyksikön toimintaa. (Parikanniemisäätiö 2015.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelmat

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka kohderyhmänä ovat lastenkodin entiset asukkaat. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteet palvelevat opinnäytetyötämme, sillä siinä tutkitaan ihmisen ajatuksia, käsityksiä ja tulkintoja erilaisista asioista, jotka ovat yleensä muodostuneet tutkittavan omakohtaisten kokemusten kautta. Näitä kokemuksia tulee tutkia juuri sellaisena, miten tutkittavat ovat itse ne kokeneet. (Puusa & Juuti 2011, 52.)

Kohderyhmämme koostuu kuudesta (n=6) lastenkodin entisestä asukkaasta, joista kaksi oli miehiä ja neljä naisia. Kaikki haastateltavamme olivat täysi-ikäisiä lastenkodista poismuuttaneita henkilöitä. Haastateltavilla oli pitkät sijoitusjaksot takanaan ja monien vuosien kokemus Parikanniemen lastenkodissa asumisesta.

Tutkimuksessa halusimme saada selville, miten poislähteneet lastenkodin asukkaat kokivat oman sijaishuoltoaikansa kyseisessä lastenkodissa. Sijaishuoltoaika käsittää laajasti erilaisia teemoja, joita halusimme nuorten kokemusten valossa tutkia. Halusimme tutkimusongelmillamme saada selville myös millaisia kannattelevia tekijöitä laitos tarjosi heille sijaishuoltoaikana. Nämä intressikohteemme kiteytyvät seuraaviksi tutkimusongelmiksi:

Millaisia kokemuksia lastenkodin entisillä asukkailla on sijaishuoltoajasta Parikanniemen lastenkodissa?

Millaiset tekijät ovat kannatelleet lastenkodin entisiä asukkaita sijaishuoltoaikana ja sen jälkeen?

Päätimme säilyttää tutkimusongelmamme melko laajoina, jotta kysymysten asettelulla emme rajaisi olennaista tietoa pois. Oli merkityksellistä myös katsoa tutkittavien kokemuksia eri näkökulmista ja antaa heille suhteellisen vapaat kädet haastattelun etenemisen suhteen.

4.2 Aineistonkeruumenetelmä

Haastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä ja sen tavoitteena on selvittää millaisia ajatuksia tutkittavalla on käsillä olevasta aiheesta. Haastattelua voidaan kutsua keskusteluksi, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on myös tutkijan johdattamaa. (Eskola & Suoranta 2003, 85.) Valitsimme haastattelun aineistonkeruumenetelmäksi siitä syystä, että se on menetelmänä joustava ja sen avulla uskoimme saavamme kaikista kattavimmin tietoa tutkimusongelmiimme. Koska Hirsjärven & Hurmeen (2000, 34) mukaan haastattelun aikana ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, oli meillä tutkijoina mahdollisuus suunnata omaa tiedonhankintaamme myös itse tilanteessa.

Tutkimuksessamme käytimme haastattelumenetelmänä teemahaastattelua, joka sijoittuu lomake- ja avoimen haastattelun välimaastoon. Koska kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, sopi teemahaastattelu hyvin aineistonkeruumenetelmäksemme. (Hirsjärvi ym. 2014, 208.) Teemahaastattelulle on tyypillistä kysymysten tarkan muodon ja järjestyksen puuttuminen. Näin ollen haastattelijoina meidän tehtävänä oli varmistaa, että kaikki etukäteen sovitut teema-alueet käydään läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus kuitenkin saivat vaihdella haastatteluiden välillä. (Eskola & Suoranta 2003, 86.)

Pohdimme tutkimuksessa käytettäviä teema-alueita ensin siitä näkökulmasta, mitä itse koimme sijaishuolto aikaan liittyvän. Löysimme vastaavia teemoja aiemmista tutkimuksista, jolloin saimme varmuutta teema-alueiden sopivuudelle myös omassa tutkimuksessamme. Esimerkiksi Reinikainen (2009) käsitteli tutkimuksessaan sijaishuolto-

aikaa kattavasti samankaltaisilla teemoilla, jotka lopulta päätyivät myös omaan teemahaastattelurunkoomme.

Teemahaastattelurunkoon valitsimme aiheita, joiden kautta koimme saavamme vastaukset tutkimusongelmiimme. Tavoitteenamme oli teemojemme avulla käydä läpi si- jaishuoltoaikaa mahdollisimman laajasti, ikään kuin ”alusta loppuun”. Haastattelurungon painopiste oli kuitenkin laitossarjessa ja lastenkodissa asumisessa. Teemahaastattelurunkomme koostui seuraavista teemoista: saapuminen Parikanniemeen, suhteet työntekijöiden kanssa, kaverisuhteet, kodinomaisuus, perhetyö sekä lähteminen Parikanniemestä.

4.3 Aineistonkeruuprosessi

Kun yhteistyöstä opinnäytetyömme tilaajan kanssa oli sovittu, perehdyimme tutkittavaan aiheeseen ja aiempaan tutkimustietoon. Kävimme myös lastenkodissa sopimassa käytännön asioista sekä tutustumassa lastenkotiin. Keskustelimme tarkemmin tutkimuksemme aiheesta sekä tilaajan toivomuksista tutkimukseemme liittyen.

Aineistonkeruuprosessimme lähti liikkeelle kohderyhmän suunnittelusta. Halusimme ottaa huomioon nuorten iän sekä sijoituksen keston. Laadulliseen tutkimukseen valitsimme harkitusti mukaan pienen määrän tutkittavia, jotka Puusa & Juutin (2011, 55) mukaan tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon ja joilla on ilmiöstä omakohtaisia kokemuksia. Tutkittavat edustivat ryhmää, joka oli relevantti tutkimuksen tarkoituksen kannalta. Lastenkodin johtaja auttoi meitä kohderyhmämme kartoittamisessa, sillä hänellä oli tarvittavat tiedot lastenkodin entisistä asukkaista. Lopulta kohderyhmäämme valikoitui kuusi lastenkodista jo pois muuttanutta nuorta.

Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Niistä kolme toteutimme yhdessä ja kolme erikseen aikataulullisista syistä johtuen. Viisi haastattelua toteutettiin Parikanniemessä ja yhden teimme puhelimitse. Paikkana lastenkoti oli oiva haastatteluiden toteuttamiselle, sillä entiset asukkaat halusivat yhdistää lastenkodissa vierailun haastattelun yhteyteen. Järjestely oli sujuva kaikkien osalta ja uskomme paikan vaikuttaneen positiivisesti haastattelun tunnelmaan. Haastateltavat olivat tilanteessa kuin kotonaan ja tunnelma oli rento.

Oletimme haastattelutilanteiden olevan jännittyneitä ja muodollisia. Olimme myös varautuneet siihen, että joudumme kaivamaan tietoa haastateltavilta, sillä aiheet ovat arkoja ja mahdollisesti vaikeita käsitellä. Haastateltavat eivät myöskään olleet etukäteen tietoisia haastattelumme aihealueista ja näkökulmista. Haastattelut sujuivat kuitenkin erittäin luontevasti ja saimme helposti tietoa aiheestamme. Haastateltavilla oli paljon kerrottavaa teemoihin liittyen ja he paneutuivat kunnolla keskusteltavaan aiheeseen ja miettivät vastauksiaan.

Suoritimme yhden haastattelun päivässä. Ensimmäisessä haastattelussa meillä tutkijoina oli vielä hakemista teemahaastattelurungon kanssa. Emme olleet ihan varmoja siitä, kuinka kysymykset tulisi esittää niin, ettemme tee liian tarkkoja kysymyksiä. Pidimme ehkä liian tarkkaa linjaa siitä, että saamme kaikkiin teemoihin varmasti vastaukset. Olimme kuitenkin tyytyväisiä saamaamme aineistoon ja varmempia seuraavien haastatteluiden kulusta. Loput haastattelut sujuivatkin rutiininomaisemmin eikä haastatteluiden välillä ollut suuria eroavaisuuksia.

Koimme harmilliseksi sen, että emme aikataulullisista syistä pystyneet toteuttamaan kaikkia haastatteluita yhdessä. Olisi ollut mielekäästä kuulla kaikkien nuorten tarinat henkilökohtaisesti ja osallistua keskusteluun. Litterointi kuitenkin edesauttoi meitä saamaan tarkempaa kuvaa haastatteluiden kulusta ja tämän myötä saimme molemmat kosketuspintaa koko aineistoon.

Haastattelut kestivät keskimäärin puolitoista tuntia. Olimme erittäin tyytyväisiä haastatteluiden keston ja aineiston laajuuteen. HavaitSIMME jo haastatteluiden aikana paljon yhtäläisyyksiä haastateltavien kokemuksissa. Koimme siis jo haastatteluiden aikana onnistuneemme aineistonkeruussa, sillä Hirsjärven ym. (2014, 182) mukaan aineisto on riittävän suuri, kun saadut tiedot alkavat toistua haastatteluiden välillä.

4.4 Aineiston analyysi

Ennen varsinaisen analyysin aloittamista tuli meidän tutkijoina tutustua aineistoon, sekä järjestellä ja luokitella sitä. Nämä vaiheet loivat mahdollisuuden keskustelulle aineiston kanssa eli analyyttisten teemojen keskinäiselle vertailulle. Tutkijan ja aineis-

ton välinen keskustelu mahdollistaa saamien tulosten vertailun myös aiempaan tutkimustietoon. (Ruusuvuori ym. 2010, 10.)

Tutkimuksessa kerätyn aineiston analyysin tarkoituksena on selkeyttää aineistoa, sekä tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Analyysin tavoitteena on myös tiivistää laaja materiaali tiiviimpään muotoon, kuitenkin kadottamatta sen asiasisältöä. (Eskola & Suoranta 2003, 37.) Aineiston analysointi, tulkinta ja johtopäätösten tekeminen ovat tutkimuksen ydinasioita. Aineiston analyysi nähdään tärkeänä vaiheena, sillä siihen tähdätään jo tutkimuksen alussa ja saadaan vastauksia tutkimusongelmiin. (Hirsjärvi ym. 2014, 221.)

Nimesimme haastateltavat sattumanvaraisesti H1, H2, H3, H4, H5 ja H6. Kaikki kuusi haastattelua tallennettiin ääninauhoille, jotta saadun aineiston analysointi olisi helpompaa. Ensimmäinen aineistomme käsittelytapa oli litterointi eli haastatteluiden muuntaminen puheesta tekstiksi (Ruusuvuori 2010, 424). Tallensimme ensin haastatteluaänitteet koneelle, josta haastattelua oli helpompaa hallita ja litteroida. Materiaalia kertyi keskimäärin 15–20 sivua yhtä haastattelua kohden. Litterointi auttoi meitä palaamaan vielä myöhemmin kerätyn aineiston pariin.

Kun olimme kirjoittaneet aineiston puhtaaksi, aloimme tutkia aineistoamme aihealueittain. Tutkimuskysymykseemme ”Millaisia kokemuksia nuorilla oli sijaishuoltoaikana” liittyvät teemat jaotimme ensin positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin kokemuksiin. Tämän jälkeen jaottelimme samoihin teema-alueisiin kuuluvat aineistokategoriat omiksi kokonaisuuksiksi eli luokitusrungoksi ja aloimme tutkia, mitkä asiat nousevat teema-alueittain aineistosta esiin. Esimerkiksi negatiivisista kokemuksista yksi esille nousseista aiheista oli lastenkodissa esiintynyt kiusaaminen. Jaottelimme kiusaamisteeman vielä pienemmiksi kokonaisuuksiksi, kuten esimerkiksi sen esiintyvyyteen varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa.

Lopulta luokitusrunko mukaili teemahaastattelurungon teemoja, mutta jotkut aiheet nousivat selvästi enemmän esiin kuin toiset. Huomioimme tämän luokitusrunkoa tehdessämme: esimerkiksi haastattelurungon kodinomaisuus – teeman ”alle” liittyneet turvallisuus ja rutiinit nousivat selkeästi esille haastatteluissa, joten nostimme ne yhdeksi isoksi luokitusrunгон teemaksi. Tämän jälkeen teimme johtopäätökset siitä, millaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia haastateltavilla oli lastenkodista. Luo-

kitusrungon teemoista muodostui lopulta opinnäytetyömme tulososion rakenne. Kannattelevat tekijät tulkitsimme luokitusrungosta nousseiden positiivisten kokemusten, sekä merkityksellisimmiksi koettujen tekijöiden avulla.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Nuorten kokemukset sijaishuoltoajasta Parikanniemen lastenkodista

5.1.1 Kokemus kodista

Sijaishuoltoajan kokemukset, sekä siihen liittyvät tunteet ja muistot voivat vaihdella Relphin (1986, 49–56) mukaan yksilöllisesti ja sijaishuoltopaikka voidaan kokea monin eri tavoin (Törrönen 1999, 19). Kuitenkin tutkimuksessamme haastateltavien kertomukset ja kokemukset sijaishuoltoajastaan Parikanniemessä olivat melko yhteneväiset, eikä suuria mielipide-eroja ollut.

Tutkimukseemme osallistuneet lastenkodin entiset asukkaat kokivat sijaishuoltoaikansa Parikanniemessä erittäin positiiviseksi. Kaikki haastateltavat (n=6) olivat sitä mieltä, että sijoittaminen Parikanniemeen oli ollut heidän elämänsä kannalta hyvä ja oikea ratkaisu. Parikanniemestä oli tullut monelle lapsuuden koti (n=4), johon saattoi palata vierailemaan vielä myöhemminkin ja esimerkiksi tapaamaan omaohjaajaansa. Kaikkien haastateltavien mielestä Parikanniemi oli heille enemmän koti, kuin lastensuojelulaitos.

”Siis mä luulen et tää oli niin kodinomanen ku tää pysty oleen että mun mielestä tää on aina ollu enemmän koti ku laitos. Siis täähän on mun lapsuudenkoti.”(H6)

”Et se o niinku erottanu mun mielestä tän aina et tää ei oo ikinä ollu niinku laitos van tää on aina ollu niinku koti. Et se tän erottaaki et joku on saanu kasvaa laitoksessa ja mä oon saanu kasvaa Parikanniemessä”(H3)

”Tietysti sen alun jälkeen kyllä se vaa rupes kodilta tuntumaan. Ja on edelleenki semmone, et ku joku kysyy että mistä oot kotosin ni mä sanon että Mikkelin kupeessa on sellanen pieni kylä ku Ristiina että sieltä mä oon. Pesun kestävä ristiinalainen.”(H5)

Tutkimuksessa nousi merkittävästi esille kaksi tekijää, jotka vaikuttivat eniten nuorten positiivisen lastenkotikokemuksen syntymiseen. Ensimmäisenä voidaan nostaa esille työntekijöiden ja erityisesti omahoitajasuhteen merkitys sijaishuoltoaikana, toisena tärkeänä tekijänä koettiin Parikanniemen kodinomaisuus ja tieto siitä, että Parikanniemessä oli turvassa. Kodinomaiseen tunnelmaan vaikutti suuresti Parikanniemi itse paikkana: sijainti kaukana kaupungin hälinästä, luonnonläheinen ympäristö ja kodinomaiset kotikunnat. Lisäksi kodinomaisuutta edisti ratkaisevasti tieto siitä, että Parikanniemessä heistä välitettiin aidosti.

”Asuinpaikkana? No aivan ihana. Ku aatellaa asuinpaikkaa ni tää on iha mahtava, mieli lepää täällä. Ite tykkään aina tulla tänne vaikka ite käyn täällä aika harvoin. Tänne on aina mukava tulla, täällä on rauhallista. Tää on aina ollu mulle koti, ei sitä voi muuta oottaakkaa.”(H4)

”Et mulle sopii tää et tää on syrjässä ku en oo tykänny ikinä ihmisvilinästä. Sit ku oli järvenranta ni oli ihanaa, ku sai olla veden kanssa tekemisissä.”(H3)

”Sekin et tää ei oo keskellä mitään kaupunkia, että täältä ei ihan nii helposti pääse lähtemään mikä onki mun mielestä hyvä juttu.”(H1)

”Se kodinomaisuus tuli just siitä että meitä oli paljon ja meillä oli vaikka lauantaishi ja keskiviikkoisin saunaillat ja lauantaishiin paistettiin makkaraa ja sai limun. Tai kesällä grillattiin.”(H6)

Vaikka haastatteluissa paistoi tyytyväisyys siihen, että sai asua juuri Parikanniemessä, koettiin se kuitenkin jollain tasolla leimaavaksi asuinpaikaksi (n=3). Haastateltavat eivät sanomansa mukaan ”pitäneet meteliä” siitä, että asuivat lastenkodissa. Nuorten oli vaikeaa pyytää ulkopuolisia kavereita käymään Parikanniemessä juuri leimautumisen vuoksi. Heidän tuli valmistella ulkopuolisia kavereita Parikanniemessä vierailua

varten muun muassa kertomalla paikasta etukäteen sekä siellä asuvista muista nuoris-
ta.

”Hävetti tavallaa myöntää et oli lastenkodista ku tuli sellanen olo että kaikki lastenkodin lapset on varkaita et jos yks on niin kaikki on.” (H2)

”Siis ku normaalisti sanotaan että ’tuutko käymään meillä’ eli niinku meidän kotiin, ni nyt tuli semmonen tarve että piti niinku perustella että ’tuutko käymään mun luona Parikanniemessä’. Sit piti aina perustella että mikä paikka se Parikanniemi oikein on. Et harvemmin tuli sanottua et ’tuutko käymään meidän kotona’. Ennen ku siihe sitte oppi ja tuli sinuiksi sen asian kanssa.”(H3)

5.1.2 Turvallisuus ja rutiinit lastenkodissa

Kaikki haastateltavat kokivat Parikanniemen hyvin turvalliseksi paikaksi asua. Yhtenä tärkeimpänä turvallisuuden tunteen luoja pidettiin lastenkodin sääntöjä ja rutiineja. Päivien ennalta arvattavuus ja toistuvuus koettiin rauhoittavaksi ja se antoi tilaa paranemiselle. Lapselle luo turvallisuuden tunnetta tuttu paikka, johon he kuuluvat ja johon he voivat myös juurtua. Laitos voi parhaimmillaan mahdollistaa sijoitetulle kasvuympäristön, josta käsin he voivat tarkastella ja käsitellä omaa elämäänsä. (Törrönen 1999, 19.)

”Kyllä ne (säännöt) heti alusta asti perusteltiin et minkä takia ei saa. No okei nää on tän paikan säännöt, no minkä takia ne on sääntöjä. Eli yrittään turvata turvallista arkea täällä ja sitä elämänhallintaa opettaa sitte.” (H4)

”Tänne alueelle ku tulee ni tuntee olevansa turvan ja semmosen kehän sisäpuolella. Tääl on niinku semmonen kehä mikä tietää että jos ydinpommi tulee ni täällä on turvassa.” (H2)

Parikanniemen sijainti ja uudet tilat koettiin (n=4) turvallisuutta edistäviksi tekijöiksi. Toisaalta Parikanniemen suuri koko niin pinta-alaltaan kuin asukasmäärältään saattoi

hankaloittaa asumista ja turvallisuuden tunteen muodostumista. Juuri paikan suuruudesta johtuen esimerkiksi kiusaaminen tapahtui osittain ohjaajilta piilossa.

”Ohjaaja jos tuli väliin ni se otettiin turpaa tunnin päästä vaa jossai muualla. Täs on lääniä niin paljo et ei ne millää voinu kattoo kaikkea. ” (H6)

”Nää tilat on turvalliset, ainakin uusissa tiloissa. Et toi Koivula on jo nii vanha et se nyt välillä pelottaa et se murtuu käsiin jopa.” (H4)

Parikanniemen kristillinen kasvatuspohja nähtiin yhtenä turvaa ja rutiineja luovana tekijänä (n=2). Haastatteluissa nousi esille esimerkiksi iltarukousten merkitys turvallisuuden luojana.

”Täällä oli sellane uskonnollinen kasvatus ni se toi pikkasen turvaa. Toi iso kirkko oli siin vieressä, et olikse se paha ja kaikki mitä pelkäs ni vastakohta sellasille enkeleille ja muille. Et ne pelastaa ja sitte tietysti kaikki iltasadut oli sellasia että enkelit lentää sun uniin. Kaikki ruokarukoukset ja tämmösiä ni olihan siinä turvallisempi olla.” (H2)

”Jokapäiväessä kasvatusyössä luettiin iltarukoukset ja ruokarukoukset ni se taas sopi mulle hirveen hyvin ku rakastin just sitä et oli säännöt ja rutiinit ja joka ilta tiettyyn kelloaikaan tapahtuu tiettyjä asioita... Iltarukous rauhotti sen mielen ja nollas sen päivän” (H3)

Elämän ennalta-arvattavuus ja loogisuus ovat kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta turvallisen kiintymyksen perusta. Lapsen tulisi saada tietää, mitä tapahtuu seuraavaksi tänään, huomenna ja ensi viikolla. (Sinkkonen 2010, 10.) Haastateltavat (n=6) pitivät lastenkodin rutiineja todella tärkeinä.

”Siinä vaiheessa ku tälläsee laitoksee muksu joutuu ni sul on takana niin paljon kaikkee lepsuilua ja rajojen rikkomista ja lupauksen rikkomista ja kaikenmaailman semmosta sotkua et se nuori ku tulee ni se kaipaa ne päivärutiinit ja ne säännöt. Et se luo niinku sitä turvallisuutta. Se ennalta-arvattavuus luo turvaa. Et sä uskallat mennä illalla hyvin nukkumaan

ku sä tiedät että seuraava päivä on melkein samanlainen et ei siinä mitään kummempaa tuu... Ni se rikkoo sen epätasapainon mikä on menneisyydessä ollu ja luo turvaa arkeen...Et sillä arkisäännöllä ja rutiineilla korjattiin täällä monta muksua. Mä oon sitä mieltä. Et se on se taikasana siinä. Rakkautta ja rajoja et sillä on varmasti monta mieltä korjattu.” (H3)

Monet haastateltavat kokivat turvallisen arjen ja rutiinien antaneen tilaa käsitellä menneisyydessä tapahtuneita vaikeita asioita. Osa haastateltavista (n=2) mainitsi nähneensä painajaisia Parikanniemessä ollessaan, mutta kokivat ne kuitenkin osaksi omaa paranemisprosessiaan.

”Välillä näki painajaisia mut ne liitty siihen mitä tosi pienenä oli kotona joutunu näkemään.” (H2)

”Hirveen hyvä ku on alusta asti tuntenu olonsa hirveen turvalliseks täällä ni sitte on uskaltanu heti käymää läpi niitä omia fiiliksiään ja näkemään niitä painajaisia ja luottamaan siihen että täällä kaikki hoidetaan sillee, hyvin vielä, että jos olis ollu sillee et olis ite epäröiny ja pelänny täällä olemista ni sittehä niitä ei olis uskaltanu alkaa käydä läpi niitä omia fiiliksiään. Et silleen mä tän aattelen et se paraneminen alko heti periaatteessa sillo alusta ku se luotto tuli” (H3)

Monille lastenkodin entisille asukkaille Parikanniemessä opitut rutiinit olivat jääneet osaksi arkea. Rutiinit näkyivät lähinnä käytännön toimintoina ja arjen helpottajina kuten esimerkiksi siivoaminen tiettyinä sovittuna päivänä.

”Rutiineista tulee heti mieleen et mä joka perjantai kotona siivoon. Et se on jääny.” (H5)

”Vaikka siinä pöydänkattamisessa ni siinä sä opit niitä arjen taitoja ja rutiinia ja itse auttamista, et aina ei tuu puolesta kaikki.” (H4)

Rutiineissa nähdään myös haasteita. Laitoksessa välttämättömät rutiinit ja tarkka struktuuri nähtiin heikentävän nuoren omaa ajattelua. Säännöllisten rutiinien heikkou-

den huomasi ulkomaailmassa, sillä laitosmaailmaan verrattuna tavallisissa perheissä on vähemmän struktuuria ja pakollisia rutiineja. Rutiinit ja tiukat säännöt koettiin kuitenkin tärkeiksi ja välttämättömiksi toimivan laitosenelämän kannalta.

”Sen huomasi sen heikkouden siinä kun sä lähti tonne ja sait ulkopuolisia kavereita. Et nykyään sanotaan ja käytetään termiä laitostuminen, mut se kyllä iski todella kovaa tälläses paikassa ku ei voinu olla ilman rutiineja. Ei voi olla ilman sellasta mikä pyörittää sitä päivää ku on nii paljo, että olis ku kanalauma ku ei olis mitää sääntöjä tai semmosia. Mut ne säännöt on just se, et ne antaa sun elämällä sen tarkotuksen ja sen ohjenuoran minkä kautta sä meet ni se sun oma harkintakyky se oma toimintakyky ja oma ajattelukyky jää pois.” (H6)

5.1.3 Eläinten, luonnon ja harrastusten merkitys

Tutkimuksessamme luonnon ja eläinten merkitys korostui monessa lastenkotiaikaan liittyvässä tematiikassa. Luonto mahdollisti haastateltaville muun muassa liikkumisen ja harrastamisen Parikanniemen läheisyydessä. Luonnonläheisyys koettiin myös viihtyvyyttä sekä turvallisuutta edistävänä tekijänä. Lisäksi Bardy & Känkäsen (2005, 129) mukaan leikki, luonto ja eläimet tarjoavat mahdollisuuden erilaisiin korjaaviin kokemuksiin, joilla lastensuojelutyötä voi helposti rikastaa ja monipuolistaa. Esimerkiksi mahdollisuus viettää aikaa eläinten parissa voi avartaa mieltä ja opettaa myös ihmisenä olemisesta uusia asioita.

Eläinten merkitys ihmisten kokemusmaailmassa on havaittu eri tutkimuksissa suureksi ja konkreettiseksi. Eläinten hoivaaminen ja huolenpito voi olla terapeutista toimintaa, joka edistää vuorovaikutusta ihmisten ja eläinten välillä. On tutkittu, että eläimillä on suuri merkitys arjen kumppaneina, sekä psyykkisen hyvinvoinnin edistäjinä. Lemmikkieläimet voivat myös vähentää nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja lisätä turvallisuuden tunnetta. (Bardy & Känkänen 2005, 132.) Kaksi haastateltavaa koki eläimet merkitykselliseksi sekä omaa sen hetkistä hyvinvointia edistäväksi tekijäksi Parikanniemessä. Erityisesti saapumishetkellä eläimet lisäsivät pienen lapsen mielenkiintoa paikkaa kohtaan, sekä auttoivat kotoutumista Parikanniemeen. Juuri eläinten parissa vietetty aika koettiin suurena voimavarana lastenkotiajassa.

”Mähä tykkäsin hevosista jo silloin ni mähä olin iha myyty ku siellä oli hevosia!” (H5)

”Sillo oli vielä kanoja tuolla ja possuja ni ne ties että mä tykkään eläimistä ni ne heti kävi kierrättämässä tuolla eläimet läpi...et ne ties et mä oon nii luonto ja eläin ihminen et se vetos sitte oli mahdollisuus eläinten kaa hyysätä...taivashan tää oli ku täällä oli luontoa ja eläimiä hankittiin sen mukaa mitä pysty.“ (H3)

Nuoret (n=2) olivat sitä mieltä, että harrastukset olivat tärkeä osa heidän omaa hyvinvointia ja paranemista sijaishuoltoaikana. Nuoret kokivat voivansa purkaa pahaa oloaan juuri harrastusten ja esimerkiksi liikunnan avulla. Haastateltavat olivat saaneet harrastuksista voimauttavia kokemuksia arkeen ja tämän vuoksi he toivoivatkin, että työntekijät olisivat aktivoineet nuoria enemmän liikkumaan ja harrastamaan. Nuorille oli tärkeää, että arki oli aktiivista lastenkodissa, mutta myös lastenkodin ulkopuolella tapahtuvat harrastukset koettiin tärkeiksi muun muassa uusien ystävyssuhteiden luomisessa.

”Iso osa siitä tai et mä oon millane mä oon on osa sitä et mä löydin urheilun ja semmosen liikunnan ilon, mä pystyin lähtee juoksee ja miettii ihan kaikkee, keuhkot verille ja ninku tavallaa tai sitte et sä lähet juoksemaan ja sä unohdat kaiken ettet sä mieti mitään, et ne oli jänniä kokemuksia. Hirveen niinku semmosia tärkeitä tämmösessä arjessa..” (H6)

”Vois vaikka vähä lähtee sen hoitajan kanssa just vaikka tekee sitä omaa harrastusta, mistä se nuori tai lapsi tykkää, jos on aikaa...ni vois (ohjaajat) kysyä et mikä olis hauskin liikuntamuoto mitä tykkäis tehdä ja sit ku on aikaa ni lähtis ja ottas vaikka jotai muitaki, jos ei pysty sen yhe kanssa lähtee kahestaa ni ottas muitaki mukaa jos olis halukkaita.” (H4)

Nuoret olivat sijaishuoltoaikanaan tehneet retkiä laitoksen kanssa muun muassa Lappiin. Retket koettiin tärkeinä yhteishengen kasvattajina ja arjesta irtautumisen muotoina (n=6). Yhteisiä retkiä muisteltiin lämpimästi ja niillä tuntui olevan suuri merkitys

haastateltaville. Haastatteluiden yhteydessä muisteltiin myös yhteisiä illanviettoja muun muassa makkaranpaiston sekä saunomisen parissa.

”On hienoa, että lastenkodilla on tollasia kesäreissuja ja talvireissuja rinteeseen. Et pääsee vähän tuulettuu, että pääsee pois sieltä, ku arki on kuitenkin semmosta samanmoista.”(H5)

”Sitä mä toivoisin et nää taas kävis siellä Ylläksellä, et ku sitä on kaikki lapset oikeestaan valittanu että ku se on jääny pois, et ku (mainitsee silloisen johtajan nimen) piti lähtee ni jääny kaikki kiva pois. Siitä ne ei tykkää et Ylläksen reissu on jääny pois ku kaikki tykkää lasketella tosi paljon.” (H1)

5.1.4 Lastenkodin työntekijät

Työntekijöiden ja erityisesti omaohjaajasuhteen merkitys korostui tutkimuksessamme. Se koettiin tärkeimmäksi tueksi ja positiiviseen lastenkotikokemukseen eniten vaikuttaneeksi tekijäksi. Myös Reinikaisen (2009, 55) mukaan sijoitettujen lasten tyytyväisyys omaan sijaishuoltoaikaan on yhteydessä koettuihin suhteisiin työntekijöiden kanssa.

Koska lastenkotiin tulevan lapsen tausta on usein rikkonainen ja siihen liittyy usein lapsen kaltoinkohtelua ja lukuisia kiintymyssuhteiden katkeamisia, olisi laitoksen tärkeää tarjota lapselle mahdollisuuksia solmia turvallisia kiintymyssuhteita työntekijöihin. Parhaassa tapauksessa lapsen ja omahoitajan välille syntyykin turvallinen kiintymyssuhde, joka perustuu juuri aikuisten saatavilla oloon. (Sinkkonen 2010, 9, 11.) Tutkimuksessamme haastateltaville oli tärkeää, että arjessa oli kokoajan läsnä aikuisia. Se loi haastateltaville tunteen siitä, että he ovat turvattuja ja suojattuja. Tieto siitä, että työntekijät eivät ”vain häviä yhtäkkiä jonnekin” oli ainakin yhdelle haastateltavalle merkityksellistä.

Suurin osa haastateltavista (n=5) koki juuri omaohjaajan aidon välittämisen heille tärkeäksi ja parantavaksi voimaksi kaikkien vaikeiden kokemustensa jälkeen. Omaohjaa-

jan tehtävänä olisikin pyrkiä aidosti kiintymään lapseen, jotta lapsi voisi eheytyä ja saada korvaavaa kokemusta kiintymyssuhteesta (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 20).

”Avoin ja lämmin suhde. No se ensisijaisesti tuntuu että aidosti välittävät, ovat siinä arjessa koko ajan läsnä. Se on se tärkein asia. Et pysty aina mennä puhumaan, aina kuunteli.” (H4)

”Et se jotenki tuntuu siltä, et ne ketkä on tuolla omalla osastolla ni ne on niinku periaatteessa sijaisvanhempia kaikki ketä siellä on.” (H1)

”Et ku seki jo ku se sanallisesti sillon ku me tultiin tänne ni että meille määrättiin ihan oma ihminen meitä varten ni varmaan se laukas sellasen että ton perässä pitää kulkee ja sen kaa pitää tulla juttuun ja se on meidän kaa enemmän ku muut. Et siitä se lähti ja sit ku hän on luonteeltaan sellanen että ollaan tultu hirveen hyvin juttuun et hän on hirveen huumorintajuinen ja kuitenkin jämäkkä.” (H3)

Nuorten (n=6) mielestä hyvän ja toimivan omaohjaajasuhteen onnistumisen kannalta oli tärkeää, että ohjaajan ja ohjattavan luonteenpiirteet sopivat yhteen. Aina persoonallisuuden piirteet eivät kuitenkaan täsmää ja tämä nähdään haittaavana tekijänä läheisen omaohjaajasuhteen syntymisessä (Jahnukainen 2004, 29–30). Tutkimuksessamme esille nousseita omaohjaajan tärkeitä luonteenpiirteitä kuvailtiin seuraavasti: tasapuolinen, johdonmukainen, jämäkkä, kärsivällinen, osallistava, sääntöjä kunnioittava sekä huumorintajuinen.

”Voihan se olla että yleensä aikuisella ihmisellä voi olla sellasia luonteenpiirteitä mitkä ei sovi yhteen mut voiha se olla myös lapsen ja aikuisen välillä. Et see että jos se lapsi on vaan sen tyylinen tai se että omahoitaja on sen tyylinen et ei jostai syystä sovi yhteen ja se lapsi tykkääki jostain toisesta.” (H2)

”Ehkä (omahoitaja suhteesta tuli siksi niin hyvä) koska oltiin luonteeltamme sillee samanlaisia ja seki että hän oli niin suurena osana siinä mun itsenäistymisosassa...ja kun mä lukion kävin ni aina jakso tsempata ja ku kouluun hain ni tsempas joka asiassa.” (H5)

”(Mainitsee nimen) tuli meille tosi tärkeä ja on edelleenki tosi tärkeä et pidetään ehdottomasti yhteyttä... Omahoitomukset ja -hoitajat ni niillä oli vielä aivan erityinen suhde.”(H3)

”(Mainitsee nimen) oli aina mulle semmonen varamummo. Se tais olla vähä kaikille.” (H4)

Lastensuojelussa resurssipulaa pidetään suurena haasteena, sillä jokaiselle sijoitetulle tulisi taata riittävä hoito ja huolenpito (Forsberg & Linnas 2004, 237). Yhdessä haastattelussa kävikin ilmi, että nuorelle ei ollut järjestetty omaohjaajapäivää ennen itsenäistymisprosessia. Tämä oli johtunut siitä, ettei omaohjaajalla ollut ollut mahdollisuuksia pitää omaohjaajapäiviä lukuisten muiden omaohjattavien vuoksi. Haastateltava piti tärkeänä sitä, että omaohjaajalla olisi riittävästi resursseja viettää kahdenkeskeistä aikaa sekä omaohjaajapäiviä ohjattavan kanssa koko sijaishuollon ajan, eikä pelkästään itsenäistymisvaiheessa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että omaohjaajapäivät olivat haastateltaville tärkeitä, ja kokemuksina mieleenpainuvia. Yhteinen kahdenkeskinen aika oli merkityksellisintä, ei niinkään itse tekeminen tai aktiviteetti.

”Se ehkä vähä haittas että sillä oli samaan aikaan nii monta ohjattavaa, oliko parhaimmillaan neljä. Ni miä esim. kadehdin monia vuosia eteenpäin sitä, että mulla ei kerenny yhtää olla omaa omahoitajapäivää ennen ku sillo ku miä itsenäistyin. Siitä oli kyllä aina puhetta, et niitä pitä olla mutta ikinä ei sit ollu. Kaksi on semmosta (omaohjattavaa) et pystyy kaikki huomioimaan tasapuolisesti ja tekemään asioita. Neljä on oikeesti liikaa.” (H4)

Muutamalle haastateltavista (n=2) omaohjaajan lisäksi yhdeksi tärkeimmäksi työntekijäksi muodostui lastenkodin silloinen johtaja. Hänet ja muut työntekijät nähtiin roolimalleina ja niin sanottuina turvallisina aikuisina, joihin haluttiin samaistua ja joihin voitiin luottaa. Kyseinen johtaja vaikutti voimakkaasti lastenkodin entisiin asukkaisiin omalla persoonallaan. Vaikka hän oli hallinnollisesti lastenkodin johtaja, hän oli sitä myös henkisesti nuorten elämässä. Erilaisia tilanteita kuvaillessaan haastateltavat ottivat esille omaohjaajan ja silloisen johtajan läsnäolon.

”Mutta tota nii on tärkeitä et nuorella on joku ja mulla ehottomasti tärkeimmät aikuiset oli (mainitsee omaohjaajansa ja lastenkodin silloisen johtajan nimen). Ne oli mulle sellasia tukijalkoja, malleja minkä mukaan mä halusin kasvaa ja millaseks mä halusin tulla...ne oli kaks semmosta ketä kunnioittaa ja kenen sana paino.”(H6)

Lastenkotiaika opetti nuorille hyvien ja pysyvien ihmissuhteiden tärkeyden. Haastateltavat kokivat saaneensa pitkiä ja hedelmällisiä ihmissuhteita lastenkotiajallaan, erityisesti työntekijöistä. Sijaishuoltoaika auttoi heitä ymmärtämään, kuinka ihmissuhteet voivat myös onnistua ja antaa eväitä elämään. He kokivat saaneensa onnistuneista ihmissuhteista paljon korvaavia ja eheyttäviä kokemuksia. Onnistuneet ihmissuhteet myös opettivat haastateltaville erilaisia elämäntaitoja, joista esiin nousi muun muassa toisten auttaminen ja tukeminen. Lisäksi tieto siitä, ettei jää ikinä yksin loi turvaa ja lohtua.

Kukaan haastateltavista ei kokenut omaohjaajasuhdettaan erityisen negatiivisesti, mutta omaohjaajan tietty salaperäisyys oli yhden haastateltavan mielestä epävarmuustekijä. Koska työntekijät toivoivat nuorilta rehellisyyttä, sitä toivottiin myös työntekijöiltä.

”Mä en ehkä ikinä oppinu ymmärtää mun omahoitajaa...mulle selvis vasta 25 vuoden iässä että hän tupakoi salaa. Mä luulin et se oli kiltti, mut heti ku se pääsi tuolta pois ni tupakkaa huulelle. Mä mietin sitä sillä tavalla, että mä en ikinä oikee tavallaa tiedä minkälainen ihminen se on. Ehkä mä näin että siinä ihmisessä oli jotain salaperäistä.” (H2)

Haastateltaville oli tärkeää, että omaohjaaja on oma itsensä ja ”tuo itsensä henkilökohtaisesti töihin”. Sitä kautta haastateltavat oppivat tuntemaan omaohjaajansa paremmin. Ohjaajan aitous mahdollisti myös syvemmän tutustumisen lapsen kanssa ja näin ollen se lujitti näiden kahdenvälisiä suhteita. Haastateltaville oli tärkeää, että he pystyivät luottamaan työntekijään, sillä heidän kanssaan nuoret keskustelivat myös vaikeista ja henkilökohtaisista asioista. Haastattelussa ei kuitenkaan noussut esille suurta epäluottamusta lastenkodin ohjaajia kohtaan. Myös Reinikainen (2009, 148) havaitsi tutkimuksessaan nuorten arvostavan työntekijöissä oman persoonan esille tuomista, sekä tunteiden ilmaisemista. Tutkimuksen nuorille oli tärkeää, että työntekijät kertoivat itsestään ja omista asioistaan, sekä näyttivät myös oman inhimillisyytensä työssään.

”Täällä on oikeestaan kaikilla lapsilla paljon kaikenlaisia murheita et ne jaksais kuunnella sitä ja just et jos huomaa et lapsi on masentunu ni jaksais sen kanssa olla enemmän” (H1)

*”Jos ei uskaltanu henkilökohtaisesti tuoda itseään töihin et tuli semmo-
sella työmoodilla töihin ni sen huomaa heti ja se oli tosi kurjaa. Et se
kuori oli päällä ni sä et pääse tekee sen kaa yhteistyötä ja luomaa suh-
detta jos toinen on pepsodenthymy päällä aamusta iltaan. Eikä anna sul-
mitää henkilökohtaista. Työntekijän pitää olla oma itsensä ja uskaltaa
tuoda se oma henkkoht minä töihin. Et tottakai on tärkeää et on oma
työasenne ja ammattietiikka kohdillaan. Mut ne muksut täällä ne haluaa
nähdä et työntekijätkin et ne on vaa ihmisiä.” (H3)*

Myös yhtenä ohjaajan ja ohjattavan välisen suhteen heikentäjänä nähtiin työntekijöiden tekemättömyys sekä aktiivisuuden puuttuminen (n=2). Työntekijöiden tulisi haastateltavien mielestä aktivoita nuoria enemmän ja olla myös itse osallisena toiminnassa ja vapaa-ajan harrastuksissa. Negatiiviseksi koettiin myös työntekijöiden ”lapsenvah-
ti”-asenne, jossa työntekijät olivat poissaolevia ja sivustaseuraajia.

*”Noi miesohjaajat vois enemmä olla noide lasten kans tekemisissä esim.
tuolla on yks miestyöntekijä joka on tän koko ajan ollu ja istunu vaa tie-
tokoneella ja kattoo telkkaria tai lukee lehte. Ni siitä ollaa aina puhuttu
et se ei oikeestaan ikinä tuu tekemään mitään töitä et se vaan istuu tuol-
la. ” (H1)*

Laakso & Saikun (1998, 107) tutkimuksessa erityisesti sijaishuollossa asuvat pojat toivoivat enemmän mieshoitajia miehenmalliksi ja auktoriteetiksi. Tutkimuksessamme taas nousi toive miesohjaajista myös naispuolisten haastateltavien (n=2) keskuudessa. Miesohjaajia haluttiin mukaan arjen toimintoihin sekä tietynlaiseksi isähahmoksi arkeen.

*”Olisin myös toivonu enemmän miesohjaajia. Niitä oli kyllä mut olisin
toivonu lisää. Ja ne joita oli ni ne melkeinpä ohjautui tonne Koivulan
puolelle, noi vanhemmat nuoret oli siellä. Et emmä tiää oliko se tuo fyy-*

sinen voima vai mikä ku ne ohjautu aina sinne. Et harvoin muilla osastoilla oli miehiä. Et ei ne välttämättä halua vaipanvaihtoon...” (H3)

5.1.5 Ihmissuhteet sijaishuoltoaikana

Kaikille haastateltaville oli jäänyt ystäviä muista Parikanniemessä samaan aikaan asuneista nuorista. Haastateltavat mainitsivat pitävänsä yhteyttä vielä tänäkin päivänä muutamaan entiseen Parikanniemen asukkaaseen. Muutamalla (n=2) haastateltavalla jopa paras ystävä oli löytynyt juuri Parikanniemestä.

”No mulla on tosi läheiset välit yhtee tyttöö täältä, pari vuotta sitten ku mä olin jo muuttanu pois täältä. Ni ku mä olin täällä käymässä ni mä tutustuin hänee ja sit se on mun yks läheisimmistä ystäivistä nytte...mut näihi ketkä oli aikasemmin asunu täällä alkuaikoina, ni en oo pitäny kehenkää yhteyttä pitkiin aikoihin.” (H4)

”Viis tai kuus muksuu oli jotka oli yli kymmene vuotta yhtä aikaa täällä ni niide kans melkee kaikkie kaa ollaa jossai määri tekemisissä et jos ei muute ni sosiaalisessa mediassa.” (H3)

”On mulla varmaa sellanen kymmenen ihmistä ku sillo tällä toisinaa pidetää yhteyttä. Kaks on sellasta et toista sanon isosiskoksi ja oon häne kaikkie laste kummitäti ni siinä mielessä. Sit ku mullaha ei ollu sitä mahdollisuutta että olisin voinu kotona käydä ku mun vanhemmat on mitä on ni kävin sit aina tän naisen luona lomalla ku hänelle sopi. Oikeestaan kaks tosi tärkeetä ihmistä jäi.” (H5)

Lastenkodissa samaan aikaan asuneista nuorista puhuttiin kuitenkin enemmän negatiiviseen sävyyn, sillä lastenkodin muita asukkaita pidettiin jokseenkin uhkana itselle. Haastateltavien negatiivisuuteen muita lastenkodissa asuvia nuoria kohtaan vaikutti myös lastenkodissa esiintynyt kiusaaminen. Kiusaamista koettiin eniten sijoituksen alkuvaiheessa, mutta sitä esiintyi tasaisesti koko sijaishuollon ajan. Alkuvaiheen kiusaamisen koettiin johtuvan siitä, etteivät Parikanniemessä asuvat lapset ja nuoret tunteet vielä kunnolla uusia tulokkaita ja heihin luotiin automaattisesti ennakkoluuloja.

Kiusaamisen koettiin olevan myös eräänlaista uusien asukkaiden testaamista tai myös tapa lähestyä uusia asukkaita.

”Täällä laitoksen sisällä on tapahtunut paljon pahoja asioita kun tänne tuodaan epätasapainossa olevia ja eriytyneitä nuoria.” (H3)

”Se vähän riippuu ihmisestä että jotkut saatto niinku jopa lyödäki joskus mut ei tänäpäivänä vissiin tapahdu enää tai ainakaan en oo kuullu et mitää semmosta. Pääasiassa se on vaa haukkumista. No just jotkut noi ketkä on ala-asteel ni ne on just heitelly jotai reppuja tai jotai toisen tavaroita.” (H1)

”Mut sitte näiltä muilta lapsilta tai nuorilta tuli sit semmosta kokeilua ja kiusaamista ja näin että tietysti ku saivat kuulla että minkä takia tultii ni tuli sit semmosta et ’teidän vanhemmat on hulluja ja työki ootte hulluja ja alkoholisteja’. Sitä nyt jatku jonku aikaa mut kyllä se siitä sitte laantuu.” (H4)

”Jos tänne tulee sillo viistoista kesäsenä ni aika turha yrittää et se on jo, pikkujljaa semmone irtautumine siitä paikasta jo siinä vaiheessa et mut meil oli etuna se et me kasvettiin tääl et me tavallaa oltii osa tätä taloa me ei oltu ulkopuolisia tai semmosia ihme kummajaisia, tottakai tuli uusia ja niillä meni oma aikansa et ne oli osa kalustoa ja oli simmone hierarkia ja jokane löys oman.” (H6)

Haastateltavien mukaan kiusaaminen laantui ajan myötä, muttei kuitenkaan aina. Lastenkodissa kiusaaminen oli lähinnä henkistä ja fyysistä väkivaltaa, johon ohjaajat eivät haastateltavien mielestä välttämättä pystyneet tekemään mitään. Myös seksuaalista väkivaltaa esiintyi, mutta erittäin harvoin ja siihen puututtiin välittömästi. Useimmiten kiusaaminen oli haukkumista sekä lastenkodissa koettua vahvaa hierarkiaa nuorten ja vanhempien sijoitettujen välillä. Viidakonlaki määräsi, että isompi kiusasi pienempää. Pahojen tapojen oppiminen vanhemmilta sijoitetuilta heikentää nuorten mielestä itsessään laitoksen toimivuutta (Laakso & Saikku 1998,106).

”Tälläses paikas pahin tavallaa on lapsi toiselle lapselle täällä.”(H6)

Tutkimuksessa haastateltavilta itseltään nousi useita ideoita ja ehdotuksia, joilla kiusaamista voitaisiin vähentää tai ennaltaehkäistä. Nuoret näkivät kiusaajan ja kiusatun siirtämisen eri osastoille yhtenä vaihtoehtona, koska tällöin näiden henkilöiden välinen kontakti mahdollisesti vähenisi. Lisäksi alkuvaiheen kiusaamista voitaisiin ehkäistä tutustuttamalla ja valmistamalla nuoria enemmän uusiin asukkaisiin. Ryhmäyttämisen nähtiin keinona luoda yhteishenkeä ja minimoida kiusaamista jo heti alkuvaiheessa. Ryhmäyttämisen myötä nuoret oppisivat tutustumaan toisiinsa nopeammin ja uudet asukkaat kokisivat helpommin hyväksyntää uudessa ympäristössä.

”Ehkä täällä pitäis jollain tavalla valmistella näitä muita lapsia ja nuoria siihen vähä vielä et nyt tulee tämmöne...ei nyt kertoilla mitään yksityiskohtia taustalta mut vähä kertoa sitä tilannetta mikä sillä uudella on. Ja sillä vähentää jotenki sitä alkukiusaamista ja muutenki sanoo kuinka tärkeetä se on ku ei kukaa halua tulla semmosista asioista kiusatuks mitä ei oo ite tehny.” (H4)

”Onhan tääl paljon yhteisöllist toimintaa muttet siihe alkuu lisää siihe uudelle sille oman kotipisteen ryhmälle, mut semmosta yhteistä toimintaa enemmän lisää. Et oppis tutustuu, koska muistan että se oli hankalaa ku ei tienny mitä vois sanoo eikä tienny mistä kuka tykkää ja onko yhtää samanlaisia asioita et keneen kannattais tutustua.” (H4)

Haastateltavat (n=2) kokivat lastenkodissa asuvien nuorten vaikuttaneen jonkin verran siihen, millaiseksi he ovat kasvaneet ihmisinä. Toisten nuorten käyttäytymisestä otettiin mallia tai vaihtoehtoisesti heiltä saatettiin oppia miten asiat voi myös pilata omalla käytöksellä. Nuoret olivat seuranneet sivusta aikaisempien lastenkotinuorten elämäntapaa ja huomanneet miten eri valinnat voivat vaikuttaa oman elämän suuntaan. Konkreettinen sivustaseuraaminen motivoi nuoria pärjäämään ja huolehtimaan omista asioista.

”Hirveesti joo ite saanu hyvää elämänmallia näistä nuorista, jotka ei oo nii hyvi pärjänny ennen mua. Jotenki en tiä säihkähäntäny tai tajunnu et noil menee iha perseellee noitte elämät. Ne mitkä kiusas mua sillo pienenä ni ne on nykyää huumenarkkareita melkee kaikki.”(H6)

Laitoksen ulkopuoliset kaverit puolestaan antoivat kuvaa siitä, millaista ”normaali elämä” laitoksen ulkopuolella on. Nuoret (n=6) kokivat laitoksen rohkaisseen heitä luomaan ja ylläpitämään ystävyysuhteita myös laitoksen ulkopuolella.

”Yks kantava voima oli se, että mulla oli paljon ulkopuolisia kavereita että pitää päästä eroon siitä semmosesta ku täällä jokasella nuorella on oma risti kannettavanaan ja se on yleensä lyijyä näillä että aika kovia juttuja et jos niitten kans joutuu painimaan koko ajan... Piti saada sel- lasta mallia jostain et miten se elämä oikeesti menee.” (H6)

”Mulla on ollu hirveen vähän sosiaalisia suhteita ja ulkopuolisia kave- reita. Et ne on tullu erityisluokalta...luokkakavereita mulla ei silleen ol- lu, ei käyny ku varmaa yks tai kaks tyyppiä täällä mun kaa kaveraamas- sa.” (H3)

”Kyllähän ne aina rohkas että pyydä kavereita käymään, mutta aika harvoin muistelin, että mä ketää pyysin. Et vasta sit lukioaikana, et sil- lo yläasteella en hirveesti pyytäny tänne kavereita vaikka oisin saanut. ja kyllähän nää rohkas siihenki että käyhän vähä nyt jossai muuallaki ku olla täällä neljän seinän sisällä.” (H4)

Nuorten mielestä Parikanniemen lastenkodissa tehty perhetyö ja yhteydenpito biologi- siin vanhempiin ja muihin läheisiin koettiin riittäväksi (n=6). Nuorilla oli sijaishuolto- aikanaan mahdollisuus pitää yhteyttä heille tärkeisiin ihmisiin ja mahdollisuus tapaa- misille järjestettiin lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta suotuisissa olosuhteissa. Yksi haastateltavista koki, että mahdollisuus tavata toista vanhempaansa olisi ollut tämän hetkisen henkisen hyvinvoinnin kannalta ehkä merkittävää. Toisaalta tutkimuk- sessa nousi esille myös kiitollisuus siitä, ettei yhteyttä omiin vanhempiin ollut pidetty.

”No vanhempiin pääasiassa pidetty yhteyttä soittelemalla...aina on roh- kastu yhteydenpitoon.” (H4)

”Kolme kertaa hänet (äiti) on saatu tänne kaikkien tahojen yhteistyönä et sosiaalitantat ja Parikanniemen hoitajat ja johtajat ja kaikki nää työn- tekijät ollu yhteistyössä et meidän äiti on raahattu tänne.” (H3)

”Mut se oli ehottomasti positiivinen ja sanon tän kaikille ketkä on kysynyt, että äiti ja isä ei ollu vaikuttamassa mun elämässä ni oli varmasti parasta mitä mulle pysty sattumaan. Hirveen julmalta kuulostaa mut se anto vapauden meille kiinnitty sellasii ihmisiin jotka oli oikeesti turvallisia ja fiksua ja jotka pysty pitää sen rajan” (H6)

Sisarussuhteiden merkitys nousi esille tutkimuksessamme. Haastateltavat pitivät sisarussuhteitaan erittäin merkittävänä ja itselleen tärkeinä ihmissuhteina. Arosen (1993) tutkimuksessa laitoshuollossa olleet nuoret olivat kokeneet sisarussuhteet jopa lähimpinä, kuin suhteet omiin vanhempiin (Laakso & Saikku 1998, 115). Saman saattoi havaita myös meidän tutkimuksessamme sillä sisaruksista puhuttiin enemmän positiiviseen sävyyn ja heidän läsnäoloaan sijoitusprosessissa pidettiin suuressa arvossa. Sisarussuhteet loivat turvaa, sekä biologinen side ja yhteinen menneisyys yhdistivät laitoksessa eläneitä sisaruksia. (n=4)

”Yksinään sellasen kestäminen on paljon tuskallisempaa ja osittainha se on kans sitä et sitä halus suojella... Ja sit ties että sä et oo tässä elämässä yksin ku sä täältä lähdet.”(H6)

”En mä varmaa olis ees muuten tässä tilanteessa (jos ei olisi päässyt siskon kanssa samalle osastolle) et niinku alussa oltiin olemmat tosi ujoja et onneks pääs tonne osastolle suoraan ja siellä ollu koko ajan.”(H1)

5.1.6 Itsenäistymisvaihe ja lastenkodista lähteminen

Nuorilla kokemukset sijaishuoltoajan päättymisestä Parikanniemessä vaihtelivat. Osalle lähtö oli helpompaa, sillä oman itsenäisen elämän aloittaminen tuntui houkuttelevalta. Toisille (n=3) taas lähteminen oli vaikeampaa, sillä tärkeät ihmissuhteet jäivät Parikanniemeen ja olo saattoi olla yksinäinen.

”Sit oli vielä semmonen pelko et mite miä pärjään yksin. Vaikka mä olin kokeillu sitä itsestään asumista, mut siinä oli kumminkin kymmenen metrin päässä aina apu saatavilla tai joku kuuntelemassa...kyllähä se vähä pelotti et nyt pitäisi te muistaa kaikki ja ite oikeesti tehdä kaikki... välillä

(työntekijät ja muut asukkaat) tuli mun luo sillee et voinko tulla kahville ja näi, et niitä oikeesti kiinnosti. Et ei todellakaa potkastu ulos täältä et-tä sun on nyt aika lähteä. Et unohdetaa koko homma ja sit ei enää kiin-nosta...mut musta tuntuu et se on omasta asenteesta kiinni se itsenäisty-minen.” (H4)

Nuorten mielestä lastenkoti organisoii itsenäistymisprosessin mallikkaasti: lähteminen oli hyvin suunniteltu, itsenäistymisasunto toi pehmeän laskun omilleen muuttaessa ja ohjaajat tukivat lähdön suunnittelua ja toteutusta riittävästi (n=6). Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi muutamien nuorten kohdalla (n=2) arjen pieniä asioita, joita he olisivat toivoneet läpikäytävän itsenäistymisprosessin aikana.

”Nykyää kuulemma täällä koulutetaan lapsille ennen ku ne lähtee asu-maa et sähkösojimus pitää tehdä enne ku muutetaa ku mä muutin ni mä menin asuntoon missä ei ollu sähköjä...mut kukaa ei kertonu että pitää se sähkösojimus tehdä. (H2)

”Ainut vaa missä mulla ollu harjottelemista et muista ottaa avaimet. Täällä ei ikinä tarvinnu ottaa avaimia ku tiesi et on työntekijöitä jotka avaa ovet. Niille vois opettaa sen että niil olis omat avaimet jotka on niis itsenäistymisasunnoissa että niille ei tulla avaamaan niitä ovia.”(H1)

Myös haastateltavilla ilmeni huolta siitä, että Parikanniemestä poismuuton jälkeen on totaalisen yksin ja vastuu kaikesta siirtyy itselle. Yhdellä nuorella nousi itsenäistymis-aiheessa huoli siitä, ettei lastenkotiin voi tulla takaisin samalla tavalla kuin normaaliin perheeseen.

”Normiperheestä tavallaa normioloista menee maailmalle, tapahtuu jo-tain, sä voit tulla takasin, sä voit mennä äidin kattiloitte ääreen ehkä, jos on niin hyvä tilanne, mutta meillä ei oo sellasta mahdollisuutta että me tullaan tänne soppakattilan ääreen alottamaan niinku siipiensuojaan ja kokeilemaan että jospa se kohta kantas vaan se pitää kerralla lähteä tai sit se ei lähe.” (H6)

Kuitenkin nuoret kokivat, että he olivat aina tervetulleita takaisin Parikanniemeen, jos he kokivat esimerkiksi tarvitsevansa apua (n=6). Parikanniemi koettiin myös tässä suhteessa poikkeukselliseksi laitokseksi, sillä Parikanniemen aito välittäminen ja huolenpito eivät loppuneet, vaikka nuori lähtikin pois.

”Tottakai haikeeta se oli, yks elämän polku, yks risteys ja alko uus seikkailu. Mutta ties aina et on tervetullut ja että se on koti aina koti vaikka tapahtus mitä. Toisaalta takasi ei ollu tulemista niinku perheeseen tullaan, et ku ovi sulkeutuu ni se on kiinni, mut se tietynlainen koti on aina siellä. Ne muistot ja rakkaat ihmiset on aina siellä. Tai nii pitkä ku jää eläkkeelle.”(H6)

”Et mun kohalla se toteutu hyvin tää lähtö, et tukenut ja täällä ku kävin vierailmassa ni mä sain täällä muutaman kerran esimerkiksi jääkaapin täyteen ruokaa, et oltiin oikeesti kiinnostuneita siitä miten mulla menee. Et joskus ku sanoin et nyt on vähä rahatilanne heikko ni sit mä sain täällä sitä ruokaa. Et ei jätetty tyhjään päälle.”(H4)

Taloudellinen pärjääminen ja rahankäyttö olivat asioita, jotka huolettivat nuoria (n=3) itsenäisen elämän alkuvaiheessa. Parikanniemessä on erilaisia rahankäyttöön opettavia tapoja ja käytäntöjä, joista yhtenä esimerkkinä nousi nuorille annettava viikkoraha, jota he saavat omatoimisesti käyttää. Vaikka rahan käyttö oli osa Parikanniemessä asuvien nuorten elämää, haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi järkevän rahankäytön ja rahan arvon epäselvyys. Yksi haastateltava ehdottikin, että nuoret saisivat viikkorahan sijaan kuukausirahaa, jolloin rahaa on määrällisesti enemmän, mutta pidemmälle ajalle. Haastateltavan mielestä kyseinen tapa voisi opettaa nuorille enemmän rahan arvoa ja sen käyttämisestä, sillä rahan tulisi riittää koko kuukaudeksi.

”Mä oon jälkepäi miettiny, että vähä ois voinu paremmin täällä raha-asioista ja rahan arvosta puhua...et ku tuli vaikka viikkoraha, ni tota tavallaa sitä ei ymmärtäny sillo et seki on käyttöä varten johonkin tiettyyn aikaan. Olis ollu parempi vaikka kuukausiraha.”(H2)

Hiljaisuus tuli nuorille (n=3) yllätyksenä Parikanniemestä poismuuton jälkeen. Nuoret olivat koko sijaishuoltoaikansa olleet ihmisten ympäröimänä, sillä osastot olivat 7-

paikkaisia ja ohjaajat olivat koko ajan läsnä. Nuoret kertoivat esimerkiksi nukkuvansa aluksi radio päällä hiljaisuuden ehkäisemiseksi.

”Siin on sitä hälinää ku siel on aina 6-8 ihmistä kotona plus ohjaajat päälle. Ni se on ku ilone pieni lestadiolaisperhe tällee vertauskuvallisesti.” (H5)

5.2 Sijaishuoltoaikana kannatelleet tekijät

5.2.1 Ihmissuhteet

Kannattelevat tekijät - osio pohjautuu edelliseen kappaleeseen ja on osaltaan tutkimuksemme tulosten yhteenvedoa. Käsittelemme kannattelevia tekijöitä haastateltavien elämäkokemuksina sisäisen tarinan prosessin tapaan, jossa ihminen tulkitsee omaa elämäänsä tarinallisten merkitysten kautta (Hänninen 2003, 20). Tässä osiossa kyse on haastateltavien elämäkokemuksista meidän tutkijoiden tulkitsemana.

Sinkkosen (2010, 9) mukaan lastenkotiin tulevat lapset ja nuoret ovat saattaneet kokea kaltoinkohtelua aikaisemmissa ihmissuhteissaan, jolloin sijaishuoltoaikana muodostuneet ihmissuhteet turvallisiin aikuisiin ovat olleet ratkaisevia oman eheytyksen kannalta. Aikuisten kokoaikainen läsnäolo arjessa sekä varsinkin omaohjaajaan syntynyt tunneside olivat merkittäviä kannattelevia tekijöitä, sillä työntekijöiden tuoma arjen pysyvyys, turva ja aito välittäminen auttoivat nuoria eheytykseen.

Positiiviset ja eheyttävät kokemukset lastenkotiaikana muodostuneista pysyvistä ihmissuhteista kannatteli nuoria merkittävästi niin sijaishuollossa, kuin sen jälkeenkin. Lastenkodissa opitut ihmissuhdetaidot ovat olleet tärkeitä ja hyödyllisiä haastateltavien elämässä, sillä niiden avulla he ovat oppineet pärjäämään elämän eri tilanteissa. Ymmärrys siitä, kuinka ihmissuhteet voivat myös onnistua ja antaa paljon, on tärkeää myös tämänhetkisten ja tulevien ihmissuhteiden kannalta.

”No mä sanon edelleen sen oma-ohjaajan et se opetti sellasta positiivista elämän filosofiaa...niinku se tuki mitä mä sain täältä mitä enemmän mä kas-

voin ni siitä tuli vankempi mitä vanhemmaks mä tulin... Et pysty asettamaan itelleen sellasia tavoitteita mitkä oli itelle realistisia ja mitkä sitte kannatteli oikeesti elämässä.”(H6)

Laitosaikana luodut kaverisuhteet niin Parikanniemessä kuin sen ulkopuolellakin kannattelivat sijaishuoltoaikana, sillä ystävyysuhteet lastenkodissa vähensivät yksinäisyyttä ja antoivat mahdollisuuden vertaistukeen. Ystävät laitoksen ulkopuolella puolestaan antoivat haastateltaville mallia normaalista perhe-elämästä ja mahdollisuuden irtautua laitosmaailmasta. Juuri laitosmaailmasta irtautumisen mahdollisuus nähtiin tärkeänä, sillä haastateltavat kokivat saavansa toisenlaista perspektiiviä elämään laitoksen ulkopuolelta.

“Piti saada sellasta mallia jostain et mite se elämä oikeesti menee et lopettaa semmonen turha esittäminen ja paskan jauhaminen... ja että sä et oo yhtää parempi tai huonompi ku kukaa muukaa normaaliperheestä tai ei-normaaliperheestä et se on itestä kiinni. Jokainen luo ite sen tulevaisuuden.”(H6)

Perhesuhteiden ylläpitäminen on tärkeää sijaishuoltoaikana ja niillä on vaikutusta myös sijoitettujen nuorten myöhempään elämään. Myös Courtney & Barth (1996, 81) ovat havainneet yhteyden sijaishuollossa kasvaneiden perhesuhteissa ja aikuisena selviytymisessä. Ne lapset ja nuoret, joiden perhe- ja sukulaissuhteet sijaishuoltoaikana olivat vahvat, selviytyivät aikuisuudessa usein paremmin kuin ne, joilla sukulaissuhteet olivat katkenneet. (Reinikainen 2009, 117.) Yhteisen menneisyyden jakaminen jonkun läheisen, kuten esimerkiksi sisaruksen kanssa oli merkityksellistä. Lisäksi tieto siitä, ettei ole yksin maailmassa sijoituksen päätyttyä kannatteli läpi sijaishuoltoajan.

5.2.2 Kodinomaisuus

Kodinomainen lastenkoti kannatteli haastateltavia sijaishuoltoaikana, sillä turvalliseksi ja viihtyisäksi koettu elinympäristö, sekä päivien ennalta-arvattavuus aiemman turvattomuuden jälkeen antoi tilaa henkiselle paranemisprosessille. Konkreettisena esimerkkinä paranemisprosessin alkamisesta nuorilla (n=2) oli unien ja erityisesti painajaisien näkeminen. Myös Bardy & Känkänen (2005, 131) ovat havainneet, kuinka

unilla ja turvallisuuden tunteella on selkeä yhteys. Jatkuvassa vaarassa elävällä lapsella ei ole mahdollisuutta päästä ilmaisemaan kaikkia tunteitaan, kun taas unessa koko tunteiden kirjon kokeminen mahdollistuu. Se, että kaikkia tunteita pystyy käymään läpi unissa, edesauttaa lapsia ilmaisemaan erilaisia tunteita myös valveilla ollessa. Se puolestaan auttaa mieltä eheytyämään.

Yhtenä kannattelevana voimavarana sijaishuoltoaikana pidettiin erilaisia yhteisöllisiä ja elämyksellisiä kokemuksia muiden lastenkodin asukkaiden kanssa. Esimerkiksi laitoksen arkea piristäneet yhteiset illanvietot ja retket esimerkiksi Lappiin olivat nostattaneet nuorten ryhmähenkeä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Erilaisten aktiviteettien merkeissä vietetyt yhteiset hetket olivat hyvää vastapainoa henkisesti ajoittain hyvin raskaalle laitosarjelle.

”Bussilline nuoria ja aikuisia ja ihan mieletön meininki. Ite ehkä aikuisena ikävöi niitä aikoja esim lappiin kakstoista tuntia dösässä. Se menomatka oli jotenki et kaikki oli iha täpinöissä ja takastulo oli sit yhtä haikeutta.” (H6)

Parikanniemi tukiverkostona kannatteli nuoria varsinkin itsenäistymisvaiheessa ja sen jälkeen. Tieto siitä, että nuoret olivat aina tervetulleita vierailulle Parikanniemeen oli lohdullista. Tutut ohjaajat mahdollistivat “matalan kynnyksen” itsenäisen elämän pulmatilanteissa, jolloin nuoret uskalsivat esimerkiksi soittaa ja kysyä tarvittaessa apua. Aiempaa tukiverkoston puuttumista ei välttämättä nähty enää ongelmana, sillä nuoret tiesivät Parikanniemessä olevan heille tärkeitä ja auttavia ihmisiä.

Itsenäisessä elämässä nuoria kannattelivat myös tiedot ja taidot, joita he olivat lastenkodista saaneet. Opitut arjen pienet asiat, kuten siivoaminen ja ruoanlaitto auttoivat nuoria pärjäämään myöhemmin omillaan. Törrösen (1999, 101) mukaan arkisten toimintojen ja elämänhallinnan opettaminen tekevät sijoitetuista osallisia ja vastuullisia. Lisäksi erilaiset arjen askareet opettavat heille erilaisia elämässä tarvittavia taitoja ja sosiaalistavat heitä yhteiskuntaan. Yhden haastateltavan vastaus kiteytti yleisen mielihyvän siitä, millaisia voimavaroja lastenkoti oli antanut itsenäiseen elämään:

”No kaverin ja ylipäättään toisen auttaminen ja toisen tukeminen. Ja sit se turvallisuus. Ja tieto siitä ettei jää yksin ikinä...se on mun mielestä tärkein et älyää ettei oo ikinä yksin. Se et älyää pyytää apua ja osaa myös antaa sitä apua. Oon täällä kyl oppinu sen että kun on niin paljon erilaisia lapsia ja nuoria ja sit on vanhempia ni toiset tarvii enemmän apua ja toiset vähemmän, mut kaikille pitäis luoda kuitenkin se mahdollisuus siihen.” (H4)

Se, että Parikanniemi oli kaikkien haastateltavien kohdalla koettu kodiksi ja paikaksi, jonne he voivat aina palata, kannatteli nuoria sijaishuoltoaikana ja sen jälkeen. Nuorten ymmärrys siitä, että sijoittaminen on ollut oman elämän kannalta hyvä ratkaisu oli jo itsessään kannattelevaa, sillä se loi positiivista asennetta koko sijoitusprosessia kohtaan ja näin ollen edisti kiinnittymistä oman kasvun ja kehityksen kannalta tärkeisiin asioihin. Parikanniemeä voidaankin pitää kokonaisuudessaan yhtenä kannattelevana tekijänä näiden haastateltavien elämässä.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten pohdinta

Oli mielenkiintoista tutkia entisten asukkaiden kokemuksia lastenkodista, sillä saimme kohderyhmältämme aitoa ja todellista kuvaa lastenkotielämästä. Parikanniemessä vietetty aika oli tärkeä osa nuorten lapsuutta ja Parikanniemestä oli tullut heille lapsuudenkoti. Tutkimukseemme osallistuneiden nuorten kokemuksiin sijaishuoltoajasta vaikuttivat merkittävimmin paikan työntekijät, sekä kodinomainen lastenkoti - turvallinen kasvuympäristö, jossa jokainen sai kokea itsensä tärkeäksi. Sijaishuoltoaikana luodut ihmissuhteet, sekä suhde omiin sisaruksiin koettiin tärkeänä voimavarana. Nämä ovat asioita, jotka kannattelevat meitä kaikkia läpi elämän riippumatta siitä, onko ollut sijoitettuna lastenkodissa vai ei.

Ihmissuhteet ympärillä muokkaavat identiteettiämme ja sitä millaiseksi ihmisenä kasvamme. Tärkeintä nuorille oli saada ja luoda turvallisia kiintymyssuhteita aikuisiin. Yksi haastateltavista pohti omaa käsitystään vanhemmuudesta - rikkonainen suhde

omiin vanhempiin on vaikuttanut nuoreen siten, että hän haluaa toimia tulevaisuudessa täysin päivävästaisesti mitä on joutunut itse kokemaan. Kokemukset välittävistä ja turvallisista aikuisista lastenkodissa ovat olleet suunnannäyttäjänä siinä, miten rakentaa hyvä ja toimiva suhde toisen ihmisen kanssa.

Jos sijaishuoltokokemuksia kysyttäisiin Parikanniemessä tällä hetkellä asuvilta nuorilta, uskomme vastauksien olevan paljon negatiivisempia kuin tutkimukseemme osallistuneiden nuorten kokemukset ovat tällä hetkellä. Tämä johtunee siitä, että haastateltavat ovat sisäistäneet lastenkodin tuomat elämäntavat ja arvot omaan elämään eikä nuoruuden kapinointi enää anna valtaa ja negatiivista sävytettä omaan sijaishuoltoaikaan. Lastenkodissa koetut niin sanotut elämänlaatua heikentävät tekijät eivät ole enää tutkimukseemme osallistuvilla nuorilla läsnä arjessa, vaan ne ovat osa heidän menneisyyttään. Jahnukaisen (2004, 41) tutkimuksessa ne nuoret olivat tyytyväisempiä sijaishuoltoaikaansa, joiden sijoituksesta oli kulunut pidempi aika. Ajan kuluminen antaa perspektiiviä tarkastella omia sijaishuoltokokemuksia laajemmin.

Havaitsimme tutkimuksemme tuloksilla olevan yhtäläisyyksiä myös muiden sijaishuoltokokemuksia käsittelevien tutkimusten kanssa. Yleisellä tasolla sijoittaminen lastenkotiin nähdään yleensä positiivisesti ja merkittävänä asiana sijoitetun nuoren elämässä. Lisäksi sijaishuoltokokemukseen vaikuttavat tekijät ovat lähes kaikissa lukemissamme tutkimuksissa samat. Kokemus kodista sekä sijaishuoltopaikan työntekijöiden ja muiden ihmissuhteiden merkitys korostuu.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa otimme yhdeksi näkökulmaksi lastenkodin toiminnan kehittämisen. Tutkimuksen edetessä huomasimme kuitenkin, että konkreettisia kehittämiskohteita nousi esille hyvin vähän, eikä lastenkodin toimintaa tarvitsisi haastateltavien mielestä radikaalisti muuttaa. Suurin osa esiin nousseista kehittämiskohteista olivat lähinnä ohjaajien inhimillisistä virheistä tai unohduksista johtuvia tilanteita tai tapahtumia. Nämä yksittäistapaukset eivät välttämättä edusta lastenkodin linjaa tai toimintatapoja. Esimerkkinä sähkösovimuksen unohtuminen itsenäistyvän nuoren tilanteessa on varmasti ollut ohjaajalta puhdas vahinko, jota ei mielestämme voi yleistää lastenkodin käytännöksi. Lopulta päätimmekin jättää toiminnan kehittämistä käsittelevän kolmannen tutkimuskysymyksen pois tutkimuksestamme.

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana aloitimme molemmat työelämän lastensuojelun kentällä, josta saimme perspektiiviä tutkimustulostemme pohdintaan. Erityisesti kehittämiskohteet herättivät meissä jonkin verran ajatuksia, sillä ohjaajan työstä kokemusta saaneina kykenimme pohtimaan teemoja ehkä hieman laajemmin, sekä ohjaajan ja ohjattavan näkökulmat huomioiden. Emme kuitenkaan halua viedä nuorten kehittämisideoilta pohjaa, sillä haastateltavat ovat oman sijaishuoltoaikansa asiantuntijoita. Lisäksi lasten tai nuorten omakohtaisia kokemuksia voidaan pitää realistisina siitäkkin syystä, ettei niissä ole aikuisten tuomaa perspektiiviä (Medforth ym. 2000, 30).

Nuorten toivomukset ohjaajien aktiivisuuden lisäämisestä herätti meissä ajatuksia. Haastatteluissa ilmeni, että osa ohjaajista oli ollut vähemmän aktiivisia kuin toiset. Nämä vähemmän aktiiviset herättivät tutkittavissa toiveita siitä, että ohjaajat voisivat omalla toiminnallaan aktivoida nuoria lastenkodissa enemmän ja osallistua itse toimintaan paremmin. Koemme asian olevan hieman ristiriitainen, sillä mielestämme ohjaajat ovat lastenkodissa lapsia ja nuoria varten, jolloin heidän tulisikin olla aktiivisia aikuisia. Lisäksi sijaishuollossa elävillä lapsilla on varmasti tarve saada aikuisilta huomiota leikin muodossa, koska he eivät välttämättä ole saaneet sitä riittävästi aikaisemmin.

Toisaalta ohjaajien tulisi olla esimerkkinä normaalista kodista, jossa vanhemmat eivät toimi lastensa ”ohjelmanpankkeina”, joista saa aina ideoita vapaa-ajan tekemisiin. Lasten tulisi mielestämme oppia itse keksimään itselleen tekemistä, jotta mielikuvitus ja kyky omatoimiseen tekemiseen kehittyisivät. Ohjaajien aktiivisuus lastensuojelutyössä onkin mielestämme asia, johon ei välttämättä löydy yhtä molempia osapuolia tyydyttävää ratkaisua.

Tutkimuksessamme itsenäistymisvaiheeseen ja sitä seuranneeseen itsenäiseen elämään liittyi asioita, joita haastateltavien mielestä voisi kehittää. Itsenäistymisprosessi koettiin kuitenkin olleen hyvin suunniteltu. Lastenkodin tulisi varmistaa, että nuorella olisi realistinen käsitys itsenäisestä elämästä ja siihen liittyvistä arjen asioista. Sähkösovimuksen tekeminen, avaimien muistaminen kotoa lähtiessä tai hiljaisuuden kohtaaminen saattavat kuulostaa itsestäänselvyydeltä, mutta laitosmaailmassa elänyt saattaa kokea nämä uusiksi ja vieraisiksi asioiksi kohdata.

Lisäksi lastenkodissa asuvilla nuorilla ei välttämättä ole samanlaista tukiverkostoa laitoksen ulkopuolella, kuin mitä perheestä pois muuttavalla nuorella. Tämä asettaa haasteita itsenäistymisprosessille: pitäisikö kaikki asiat hoitaa kerralla kuntoon ilman, että nuoren tarvitsisi enää kääntyä ohjaajien puoleen ongelmatilanteissa, vai pitäisikö lastenkodin olla nuoren tukena vielä jonkun aikaa poismuuton jälkeen? Tutkimuksessa nousi esille monien haastateltavien kohdalla kokemus mahdollisuudesta palata Pari-kanniemeen tarvittaessa. Tämä kertoo mielestämme siitä, että nuoret kaipaavat vielä itsenäisessäkin elämässä lastenkodin tukea ja turvaa. Toisaalta, onko kukaan itsenäistynyt nuori valmis pärjäämään täysin omillaan ilman tukiverkostoa muuttaessaan pois lapsuudenkodistaan?

Tulee muistaa myös se tosiasia, että laitoksista lähtee yllättävän paljon nuoria pois ovet paukkuen, eikä heillä itsellä ole minkäänlaista kiinnostusta jälkihuoltoon tai muuhun yhteydenpitoon lastenkodin kanssa. Itsenäistymisprosessin onnistuminen on siis ratkaisevasti kiinni nuoren omasta halukkuudesta ja asenteesta avun vastaanottamiseen.

Nuoret kokivat, että lastenkodissa esiintynyttä kiusaamista olisi ollut tärkeää yrittää ennaltaehkäistä enemmän. Haastateltavista jokainen ilmaisi kiusaamiseen puuttumisen puutteellisena, mutta asiana, johon ohjaajat eivät kuitenkaan pystyneet tekemään juuri mitään. Sijaishuollossa asuvien nuorten taustalla ja aikaisemmillä vaikeilla kokemuksilla on varmasti vaikutusta siihen, että kiusaamista esiintyy kaikesta huolimatta ja pahaa oloaan puretaan muihin kohtalotovereihin. Kiusaamista tuskin koskaan voidaan poistaa kokonaan laitospaikasta, mutta keinoja sen vähentämiseksi ja lieventämiseksi pystytään kokeilemaan ja kehittämään.

Nuoret ehdottivat keinoja kiusaamisen vähentämiseksi. Näitä keinoja olivat muun muassa ryhmäyttäminen, sekä kiusaajan ja kiusatun erottaminen eri osastoille. Mielestämme keinot voivat toimia, mutta esimerkiksi kiusaajan ja kiusatun siirtäminen eri osastoille voi olla kuitenkin haasteellista lastenkodin toimivuuden kannalta. Eri osastoilla asuminen vähentäisi mahdollisuutta kiusaamiseen, koska kohtaamisia arjessa olisi paljon vähemmän. Kiusaajalle jää kuitenkin monia muitakin väyliä kiusaamisen toteuttamiseksi, jos halukkuutta siihen on. Lisäksi siirtoja joudutaan aina pohtimaan kaikkien lasten näkökulmasta, eikä kiusaajan ja kiusatun erottaminen välttämättä palvele kaikkia osapuolia.

Ryhmyttäminen on koettu monessa suhteessa hyvänä tapana lisätä ryhmähenkisyttä. Lapset ja nuoret kokevat yksinäisyyttä ainakin jossain sijoituksensa vaiheessa. Olisi-kin tärkeää, että varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa, jolloin lapsi tai nuori saattaa kokea itsensä täysin ulkopuoliseksi, lastenkoti panostaisi ryhmyttämiseen sekä yhteishengen nostattamiseen. Erilaiset ryhmyttämisen keinot ennaltaehkäisisivät näin ollen myös alkuvaiheen kiusaamista. Nuorille tulisi ryhmyttämisen kautta antaa ymmärrys siitä, että lastenkodissa asuvat ovat lastenkodissa omasta tahdostaan riippumatta ja heillä kaikilla on jokin yhdistävä tekijä. Tämän yhdistävän tekijän sisäistäminen voisi antaa paremmat mahdollisuudet myös vertaistukeen ryhmän sisällä.

Parikanniemi koettiin leimaavaksi asuinpaikaksi. Haluaisimme nostaa esille sen, että leimaavuus tuskin oli Parikanniemestä itsestään johtuvaa, sillä lastensuojelulaitoksella on yleisesti melko negatiivissävytteinen kuva yhteiskunnassa. Luultavasti ajatus perustuu siihen, että ihmiset ovat melko tietämättömiä lastensuojelusta toimielimenä. Lisäksi lastenkodit ovat paikkoina monille vieraita, eikä lastenkotien toimintaa juuri tunneta. Tutkittaessa nuorten kokemuksia valtakunnallisella tasolla, voidaan kuitenkin todeta lastensuojelun ja sijaishuollon merkityksellisyys nuorten kannattelevana voimavarana elämässä. Sijaishuollon merkitystä tulisikin mielestämme enemmän korostaa yhteiskunnallisessa keskustelussa, kuin löytää negatiivisia asioita lastensuojelun toimivuuteen liittyen.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksemme luotettavuutta tukee teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä, sillä sitä kautta saimme kattavaa informaatiota henkilöiltä, joilla oli valtavasti oma-kohtaisia kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksemme kohderyhmän valinta onnistui mainiosti, sillä saimme paljon tietoa ja laajan aineiston käsiteltäväksi. Voidaan kuitenkin todeta, että kohderyhmästä löytyy myös tutkimuksen luotettavuutta heikentäviä tekijöitä.

Tutkimuksemme luotettavuutta saattaa vähentää sijaishuollosta kulunut mahdollinen pitkä aika. Tutkimuksemme kohdejoukkoon kuului nuoria, joiden sijaishuoltoajasta oli saattanut kulua jo vuosikymmen. Eli jotkut asiat, tilanteet ja tapahtumat saattavat olla jopa yli 20 vuotta vanhoja. Vuosien kuluessa paljon asioita on muuttunut, esimerkiksi

ohjaajia on vaihtunut, lastenkodin johtaja on vaihtunut, lastensuojelulaki on uudistunut ja sen myötä käytännöt ja toimintamallit ovat muuttuneet. Tutkimuksemme antaa kuitenkin peilipintaa sille, miten asiat on koettu aikaisemmin ja miten ne koetaan nyt.

Pitää myös ottaa huomioon, että tutkimukseemme osallistuneet nuoret olivat kaikki jollakin tasolla pärjänneet elämässään. Tutkimuksiin varmasti osallistuvat useammin ne henkilöt, joiden kokemus sijaishuoltoajasta on positiivisempi ja jotka ovat pärjänneet elämässään paremmin. Millaisena sijaishuoltoaika ja Parikanniemen toiminta on mahdollisesti nähty niiden nuorten elämässä, jotka eivät ole säilyttäneet suhteitaan Parikanniemeen tai joiden elämää sijaishuoltoaika ei ole kannatellut? Luotettavuuden ja realismin kannalta olisi ollut tärkeää kuulla myös tällaisen kohderyhmän kokemuksia.

Kuusi entistä asukasta edusti opinnäytetyömme kannalta riittävää otosta, mutta lastenkodin toiminnan tarkastelun ja laajemman kokemusten kirjon selvittämiseksi olisi tärkeää luoda jonkinlainen jälkiseurantamenetelmä entisille asukkaille ja saada kattavampi kuva kokemuksista lastenkodista ja sijaishuoltoajasta..

Tutkimuksellemme olisi helppoa saada jatkoa joko toisen tutkimuksen tai suoraan kehittämissuunnitelman muodossa. Jotta nuorten kokemuksista Parikanniemen lastenkodissa saataisiin entistä kattavampi kuva, tulisi mielestämme toteuttaa toinen tutkimus lastenkodissa tällä hetkellä asuvien kokemuksista. Tutkimuksessamme ajan tuoma perspektiivi on ollut suuressa roolissa nuorten kokemuksissa, joten olisi tärkeää haastatella myös sellaisia henkilöitä, jotka elävät Parikanniemessä juuri tällä hetkellä. Mielenkiintoista olisi myös nähdä, kuinka radikaali ero voisikaan olla entisten ja nykyisten asukkaiden kokemusten välillä. Olisivatko linjat yhteneväisiä näissä kahdessa tutkimuksessa?

Hienoa on ollut tutkia ja huomata, kuinka positiivisesti entiset asukkaat suhtautuvat Parikanniemen lastenkotiin. Parikanniemessä tehtävä hoito- ja kasvatustyö on laadukasta ja entiset asukkaat pitävät sitä suuressa arvossa. Haluamme vielä kiteyttää tutkimuksemme yhden nuoren mietelmään:

”Kannattaa muistaa se et tää on ollu paikka lapsille monille kenelle ei ollu enää muuta toivoo. Tää anto hirveen monelle toisen tilaisuuden kui-

tenki. Se et tääl sattuu ja tapahtuu se on miinus puoli siitä et tää oli vaa nii iso ja oli laki tavallaa vielä nii jäljessä verrattuna siihen ja toivottavasti nii ei tapahdu enää. Tää oli kuitenkin paikka missä koin itteni et olin rakastettu ja niin turvassa ku mä pystyin olemaan ja mulle annettiin taidot elämään, annettiin taidot käsitellä asioita menneitä tulevia, annettiin niinku ohjenuorat elämään minkä mukaa mä voin elää. Ja autettii pitää yhteyttä perheeseen etkä nyt oli tärkeitä ja yhteydessä pidettäviä. Vaikka me oltiin laitoksessa ni meillä oli verrattavissa olevat elämät niinku kenen tahansa muun kanssa. Normi harrastukset ja normi arki ja vähän enemmän vaan pohdittavaa elämästä.”(H6)

LÄHTEET

Bardy, Marjatta 2013. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 49-78.

Bardy, Marjatta & Känkänen, Päivi 2005. Omat ja muiden tarinat. Ihmisyyttä vaalimassa. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Forsberg, Helena & Linnas, Helena 2004. Lapsi ja lastensuojelu. Teoksessa Söderholm, Annlis, Halila, Ritva, Kivittie-Kallio, Satu, Mertsola, Jussi & Niemi, Sirkku (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heino, Tarja 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 52-75.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Hänninen, Vilma 2003. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Jahnukainen, Markku 2004. Koulukodissa ja koulukodin jälkeen. Vuosina 1996 ja 2000 valtion koulukodeista kotiutettujen nuorten koulukotikokemukset ja jälkiseuranta vuoteen 2002. Aiheita 29/2004. Helsinki: Stakesin monistamo.

Kalland, Mirjam 2004. Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa. Teoksessa Puonti, Annamaija, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 119 – 138.

Kiiskinen, Pirjo & Eskelinen Tuija 2010. SILTA-kolmion käyttö ammatillisen omahoitajuuden vahvistajana. Teoksessa Kiiskinen, Pirjo & Eskelinen, Tuija (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Pelastakaa lapset ry:n julkaisusarja n:o 18. Helsinki: Forssan kirjapaino. 20 - 21.

Känkänen, Päivi 2009. Siirtymät sijaishuollossa – hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 232–240.

Laakso, Riitta & Saikku, Peppi 1998. Hyvä huostaanotto? 28/1998. Helsinki: Stakesin monistamo.

Laaksonen, Sari 2004. Teoksessa Laaksonen, Sari (toim.) Jälkihuolto-opas. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.

Lastensuojelulaki. 2007. WWW – dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P34>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.3.2015.

Medforth, Nicolas, Fenwick, Geoff & Wyse, Dominic 2000. Images of childhood Wyse, Dominic & Hawtin Angela (toim.). Teoksessa Children, a multi-professional perspective. London. 1-30.

Möller, Sointu 2004. Sattumista suunnitelmallisuuteen. Lapsen elämäntilanteen kartointus lastensuojelussa. Opas- ja käsikirjat 1/2004. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Parikanniemisäätiö 2015. Parikanniemen lastenkoti. WWW- dokumentti. <http://www.parikanniemi.fi/lastenkoti.html>. Luettu 14.5.2015. Ei päivitystietoja.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2011. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.). Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteina laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansabook. 52, 55.

Reinikainen, Sarianna 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsinki: Yliopistopaino.

Ruusuvuori, Johanna 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 424-431.

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 9-35.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sinkkonen, Jari 2010. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? Teoksessa Kiiskinen, Pirjo & Eskelinen, Tuija (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki: Forssan kirjapaino. Pelastakaa lapset ry:n julkaisusarja n:o 18. 9-12.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Lastensuojelu 2013. WWW – dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>. Päivitetty 25.11.2014. Luettu 30.3.2015.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2015. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>. Päivitystiedot 2.9.2015 Luettu 22.10.2015.

Törrönen, Maritta 1999. Lasten arki laitoksessa. Elämistila lastenkodissa ja sairaalassa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki University Press.

Vario, Pipsa, Barkman, Johanna, Kiili, Johanna, Nikkanen, Marko, Oranen, Mikko & Tervo, Jaana 2013. Suojele unelmia, vaali toivoa. Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. PDF-dokumentti. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/suojele-unelmia-vaali-toivoa.pdf>. Luettu 2.12.2014.

TUTKIMUSLUPA

Tämä tutkimuslupa koskee opinnäytetyötämme, joka käsittelee nuorten kokemuksia sijaishuoltoajastaan Parikanniemen lastenkodista.

Tällä lomakkeella annan suostumukseni tutkimushaastatteluun sekä oikeuden käyttää tutkimushaastattelussa esille tulleita asioita tässä opinnäytetyössä sisällöllisesti sekä suoraan lainauksin.

Haastattelut toteutetaan nimettömänä anonyymiteetin säilyttämiseksi.

Kiitos osallistumisestasi!

Terveisin Susanna Reunanen ja Anni Kiiskinen

Nimi _____

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus _____

Saapuminen Parikanniemeen

- Millainen vastaanotto? Työntekijöiden rooli saapumisessa?
- Ensivaikutelma?

Suhteet työntekijöiden kanssa

- Millaiset suhteet olivat työntekijöiden kanssa?
- Millaiset asiat hankaloittivat suhdetta työntekijöihin?
- Omaohjaajasuhde

Kaverisuhteet

- Suhteet Parikanniemen muihin lapsiin ja nuoriin
- Lastenkodin ulkopuoliset kaverit

Kodinomaisuus

- Parikanniemi asuinpaikkana
- Ajatuksia turvallisuudesta, rutiineista ja säännöistä

Perhetyö

- yhteydenpito vanhempiin/muihin lastenkodin ulkopuolisiin läheisiin
- sisarusuhteet

Lähteminen Parikanniemestä

- Millainen lähtö oli, olitko mielestäsi valmis jo lähtemään?
- Lähdön suunnittelu